

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Серія «Наука»

**ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ
ФАРМАЦІЇ ТА ЇЇ ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
У ФОРМАТІ «НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ – ПРАЦЕДАВЦІ»**

Матеріали конференції
за підсумками практики студентів НФаУ

19 квітня 2013 року
м. Харків

Харків
НФаУ
2013

УДК 615.1:371.388

П 68

Редакційна колегія: проф. Черних В.П., проф. Гриценко І.С., доц. Огарь С.В., Барковська О.Я., Зенько Н.О.

Професійно-практична підготовка фахівців фармації та її
П 68 інноваційний розвиток у форматі «Національний фармацевтичний університет – працедавці» : матер. конф. за підсумками практики студентів НФаУ (19 квітня 2013 р., м. Харків). – Х. : НФаУ, 2013. – 88 с. – (Серія «Наука»).

Збірник містить матеріали конференції за результатами проходження навчально-виробничої практики студентів Національного фармацевтичного університету та коледжу НФаУ. Розглянуті напрями співробітництва університету з підприємствами, установами, організаціями фармацевтичної галузі з питань підвищення якості професійно-практичної підготовки фахівців фармації. Наведені результати проходження практики студентів НФаУ. Висвітлені проблемні аспекти виробничої практики як важливої складової навчального процесу.

Для викладачів, студентів НФаУ, практичних представників фармації.

Матеріали подаються мовою оригіналу.

УДК 615.1:371.388

© НФаУ, 2013

**ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ СПІВПРАЦІ УКРАЇНСЬКОГО
АПТЕЧНОГО ХОЛДИНГУ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО
ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ З ПИТАНЬ
ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ**

Курбанова О.А.

Український Аптечний Холдинг

м. Донецьк

Найбільш актуальними питаннями для закладів освіти України та компаній, що ведуть політику соціально-відповідального бізнесу, є розробка та впровадження інноваційних підходів до спільного розвитку у напрямку «Вищий навчальний заклад – Роботодавець».

Український Аптечний Холдинг (УАХ), який є відповідальним роботодавцем, постійно дотримується корпоративних цінностей відкритості, чесності, відповідальності, якості та професіоналізму. Активний розвиток мереж аптек «Добрі Ліки», «Здравица», що входять до складу УАХ, зумовили інноваційний розвиток співпраці з Національним фармацевтичним університетом (НФаУ) з питань підвищення якості професійно-практичної підготовки фахівців фармації.

Інноваційна модель співпраці УАХ та НФаУ сформована та розвивається у декількох напрямках:

1. Аналітичний напрямок, протягом якого було проаналізовано: кількісний та якісний склад випускників НФаУ та коледжу НФаУ, головних мотивів вибору професії у сфері фармації серед кандидатів на працевлаштованих в Холдинг, підсумки опитування молодих фахівців компанії з питань професійних складностей в перший рік роботи в аптечних закладах.

2. Обговорення шляхів співпраці УАХ та НФаУ з питань проходження практики, інternатури та подальшого працевлаштування, що обговорювалось на робочій нараді, підготовленій відділом практики та сприяння працевлаштуванню НФаУ 11 жовтня 2013р.

3. Напрямок активної взаємодії фахівців відділу кадрів УАХ з відділом практики та сприяння працевлаштуванню НФаУ, що зумовило проведення презентаційних зустрічей фахівців Холдингу із 500 студентами НФаУ та коледжу НФаУ.

4. Підписання угод та проходження практики студентами НФаУ та коледжу НФаУ в мережах аптек «Здравица» та «Добрі Ліки», закріплення кваліфікованого наставника за кожним студентом, отримання відповідних характеристик, формування пропозицій щодо подальшого працевлаштування в аптеках УАХ.

Позитивний досвід співпраці УАХ и НФаУ знайшов своє відображення в проєкті Холдингу: «Професіонали фармації майбутнього: досвід, традиції та перспективи», що був відмічений професійним журі конкурсу кращих роботодавців «НР бренд-2012» в номінаціях «Спеціальний приз журі», «Спеціальний приз за пошук, найм та утримання персоналу».

УАХ бачить велику перспективу в подальшій співпраці з НФаУ, готовий передати накопичений досвід та внести свій вклад в розвиток фармацевтичної галузі України.

ПРОГРАМА СТАЖУВАНЬ ЯК ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ ФАРМАЦІЇ

Шендерей Т. О.

Корпорація «Артеріум», ПАТ «Київмедпрепарат»

м. Київ

Корпорація «Артеріум» об'єднує в собі передові українські фармацевтичні виробництва – «Київмедпрепарат» та Галичфарм».

Місія: ми створюємо, виробляємо і просуваємо на ринок України та країн СНД якісні та ефективні лікарські засоби для забезпечення здорового, тривалого та більш продуктивного життя людей.

Бачення: ми прагнемо до довгострокового лідерства в українській фармацевтичній індустрії за обсягами доходу та прибутку, за динамікою впровадження нових продуктів і розвитку бізнесу на ринках країн СНД.

До роботи у Корпорації ми залучаємо талановиту молодь, яка зацікавлена у професійному розвитку, в роботі зі складними задачами та пов'язує своє професійне майбутнє зі сферою фармацевтики.

Ми пропонуємо студентам та випускникам прийняти участь у Програмі стажувань, яка спрямована на відбір та поетапну підготовку майбутніх співробітників Корпорації.

Участь у Програмі – це можливість ознайомитись з бізнес-процесами компанії, можливість отримати знання та досвід у обраній сфері, так як стажери залучаються до реалізації різнопланових задач та проектів у тих підрозділах, де проходять стажування.

В рамках Програми стажувань студенти працюють з провідними експертами Корпорації (у Києві та Львові) у таких сферах:

- ✓ розробка нових продуктів;
- ✓ контроль якості нових продуктів;
- ✓ технологія фармацевтичного виробництва;
- ✓ взаємодія з регуляторними органами;
- ✓ клінічні дослідження;
- ✓ проектне та сервісне обслуговування виробництва (інженери з систем вентиляції, тепло-, водо-, газопостачання, КВПіА, енергетики, фармацевтичного обладнання, програмісти PLC);

Тривалість програми визначається індивідуально і залежить від обраного напрямку. Кращим стажерам ми пропонуємо подальшу співпрацю та працевлаштування. Студенти, які продовжують навчання у ВУЗі та мають успішні результати стажування, автоматично стають учасниками наступних програм до завершення свого навчання, з подальшим працевлаштуванням.

Вимоги до кандидатів на участь у програмі стажувань:

- ✓ освіта повинна відповідати потребі фармацевтичної галузі (технологія фармацевтичних препаратів, біотехнологічна, хімічна, медична, клінічна фармація, мікробіологічна, біохімічна, інженерно-технічна);
- ✓ кандидат повинен мати високий рівень зацікавленості фаховим розвитком (участь у професійних читаннях, олімпіадах, конференціях, співавторство/авторство наукових робіт, статей, тезисів);
- ✓ володіння англійською мовою на рівні не нижче Intermediate;
- ✓ готовність переїжджати до Києва/Львова;
- ✓ лояльність до вітчизняного виробника.

**ВІД ШКІЛЬНОЇ ЛАВИ ДО ФАХІВЦЯ ФАРМАЦІЇ.
РОЛЬ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК У ФОРМУВАННІ ПРОВІЗОРА**

Гриценко С.В., Гриценко О.А., Губанова М.Є., Іваніщева І.С.

Комунальне підприємство охорони здоров'я

Центральна районна аптека № 63

м. Куп'янськ

Центральна районна аптека № 63 м. Куп'янська один з найстаріших аптечних закладів у Харківській області. Станом на початок 2013 року в структуру КПОЗ ЦРА № 63 входило 2 аптеки та 3 аптечних пункти. В усіх аптечних підрозділах виробничі процеси повністю комп'ютеризовані й автоматизовані, здійснюємо виготовлення лікарських засобів за рецептами лікарів.

Для якісної підготовки фахівців наше підприємство має усі необхідні умови для проходження повноцінної практики студентами НФаУ та провізорами-інтернами заочної частини інтернатури.

За останні 7 років для проходження інтернатури в КПОЗ ЦРА № 63 було зараховано 38 випускників НФаУ, з них 21 – бюджетне навчання і направлення молодого спеціаліста (МС) (55%), денна форма контракт 5 (13%), заочна форма 12 (32%). З 21 МС за направленням – 7 провізорів – інтернів проходять інтернатуру зараз, 10 звільнилися практично відразу після отримання сертифікату провізора або в перший рік роботи, 1 спеціаліста було звільнено за прогули. Таким чином, з 14 МС в даний час працює 3 (21%). З 12 осіб заочної форми навчання після інтернатури залишилося 3 спеціаліста (25%). Як видно з наведених даних, з 38 випускників НФаУ, що пройшли інтернатуру на базі нашого підприємства, залишилося працювати 6 спеціалістів (15%).

Аналізуючи отриманий досвід з підготовки кадрів, ефективними виявляються напрямки підготовки фахівця починаючи зі шкільної лави. Проводячи профорієнтаційну роботу, ми виявляємо потенційних майбутніх спеціалістів та запрошуємо їх навчатися за фахом. Тих, хто не має можливостей навчатися на очній формі, приймаємо на посаду укладальника-пакувальника або санітарки з умовою вступу до НФаУ або коледжу для заочного навчання. Після 4 курсу такий працівник вже має кваліфікацію фармацевта, а потім стає провізором.

За випускниками місцевих шкіл, що вступили до фахових учбових закладів на очну форму навчання, ми спостерігаємо завдяки можливості проходження ними виробничої практики на базі підприємства. Цього року усі види практики проходили студентки 5 курсу 15 групи Мотиль Олена Миколаївна та 17 групи Хомутова Катерина Олександрівна. З Хомутовою К.О. ми познайомилися під час її навчання у школі. На літніх канікулах вона навчалася фасувати лікарську рослинну сировину та інші лікарські засоби під наглядом спеціалістів. Починаючи з перших видів практики, Хомутова К.О. та Мотиль О.М. старанно підходили до виконання усіх робіт, з року в рік показували гарні теоретичні знання. На момент закінчення 3 курсу, в повному обсязі опанували практичними навичками роботи та були прийняті фармацевтами і щороку проходили практику без відриву від своїх функціональних обов'язків. Кожного літа вони працювали на відповідних посадах під час наданих їм канікул, а цьому році вже як в денні, так і в нічні зміни на рівні з іншими спеціалістами. Приємно, що вказані студентки мають у своїх залікових книжках майже усі відмінні оцінки і розуміють, що без практичних навичок теорія сама не працює. Ми впевнені, отримавши диплом провізора, вони зразу стануть повноцінними спеціалістами, так як мають якісну освіту та необхідні практичні навички, завдячуючи навчанню в НФаУ.

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО УСПІХУ

доц. Огарь С.В., Барковська О.Я.

Науково-методична лабораторія з питань фармацевтичної освіти

Відділ практики та сприяння працевлаштуванню

Одним із завдань сучасної освіти є створення умов для ефективної орієнтації майбутнього спеціаліста в професійному просторі, у засвоєнні особистістю середовища і моделей професійної поведінки.

Після закінчення навчання в університеті молодий фахівець повинен бути готовий продемонструвати свою професійну майстерність та повноцінно працювати, використовуючи здобутий досвід. Такий досвід окрім теоретичних знань набувається в реальних виробничих умовах під час проходження практики.

Виробнича практика посідає важливе місце у підготовці випускника фармацевтичної школи до професійної діяльності та є невід'ємною складовою процесу підготовки спеціалістів НФаУ. У період практики студентів закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості фахівця. Від якості виконання завдань у період практики залежить професійне становлення майбутнього фахівця.

Виробнича практика сприяє зростанню міцності теоретичних знань, вдосконаленню практичних вмінь, закріпленню навичок, розвитку професійної самостійності, оволодінню прогресивними технологіями, досвідом роботи новаторів фармації.

Основне призначення виробничої практики полягає у формуванні висококваліфікованого працівника та випробуванні його професійних здібностей та можливостей в умовах виробництва; сприянні самореалізації майбутнього працівника, підтриманні в нього професійного інтересу, утворенні потягу до самоосвіти як умови ефективності здійснення професійної діяльності.

Поняття успіху вживається сьогодні не тільки для позначення вдалої кар'єри, а і як синонім здатності людини потурбуватись про свою родину, проводити час із друзями, усюди бути бажаною та незамінною. Проте основне визначення успіху стосується в першу чергу все ж таки професійної діяльності. Здобутий успіх є великим збудником нової енергії, могутнім стимулятором творчих пошуків і злетів.

**ДОСЛІДЖЕННЯ ДУМКИ ФАХІВЦІВ ПРАКТИЧНОЇ
ФАРМАЦІЇ СТОСОВНО ЯКОСТІ ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАГІСТРІВ ФАРМАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНОМУ
ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

проф. Котвіцька А.А., доц. Кубарєва І.В., Кононенко О.В.

Кафедра соціальної фармації

Проблема відповідності професійної підготовки спеціалістів і магістрів на пряму «Фармації» до вимог практичної фармації та роботодавців є достатньо актуальною, враховуючи значну динамічність розвитку системи охорони здоров'я та фармацевтичного сектору, що супроводжується зміною законодавства, реформуванням організації та системи управління галуззю. Саме тому дисципліни організаційно-економічного напрямку потребують постійного удосконалення і оновлення.

Однією з нових дисциплін даного напрямку є «Соціальна економіка у фармації», яка викладається у Національному фармацевтичному університеті (НФаУ) з 2008-го року для студентів спеціальностей «Фармація» й «Клінічна фармація» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр фармації» денної, вечірньої та заочної форм навчання.

Зважаючи на необхідність відповідності тематики дисципліни вимогам фармацевтичного сектору, що динамічно розвивається, метою нашого дослідження стало визначення особливостей викладання дисципліни «Соціальна економіка у фармації» для магістрів фармації у НФаУ.

Відповідно до мети дослідження, основними завданнями є наступні: вивчення думки фахівців практичної фармації та магістрів фармації щодо раціональності змісту навчального плану дисципліни «Соціальна економіка у фармації» з подальшим визначенням можливих змін у програмі дисципліни шляхом аналізу результатів анкетування, що проводилося серед магістрів, які навчалися у НФаУ у період 2011-2013 рр. та представників практичної фармації, зокрема завідуючих аптек, провізорів, основним напрямком роботи яких є роздрібна реалізація.

Проаналізувавши результати анкетування магістрів фармації, можна зробити висновок, що переважна більшість тематики навчальної дисципліни була оцінена

ними як *«необхідна для ефективної практичної діяльності»* (48%), 30% тематики оцінено як *«потрібно»*, 22% – *«має виключно теоретичне значення»*.

Аналіз результатів анкетування фахівців практичної фармації продемонстрував приблизно аналогічний розподіл значимості тематики для респондентів: майже 67% тематики було оцінено як *«потрібно»* та *«необхідно для ефективної практичної діяльності»* (по 33,3% відповідно). Ще третина змістовної частини дисципліни для практичних працівників мала *«виключно теоретичне значення»*.

Позитивною тенденцією, на нашу думку, є те, що як магістрами фармації, так і представниками практичної фармації не було виявлено тематики, яка, на їх думку, *«зовсім не потрібна»*. Разом з тим респондентами було запропоновано тематику, яка має актуальність в умовах сьогодення, зважаючи на її високу практичну значущість, з метою включення до навчального плану дисципліни. До зазначених тем віднесено *«соціальний менеджмент»*, *«соціальну відповідальність бізнесу»*, *«соціальний захист та соціальне забезпечення населення»*.

Таким чином, як видно з результатів дослідження, тематика та зміст дисципліни *«Соціальна економіка у фармації»* в цілому забезпечують необхідні теоретичні знання та практичні навички для роботи у фармацевтичному секторі галузі охорони здоров'я. Перспективним напрямком удосконалення викладання дисципліни, на нашу думку, є впровадження додаткової тематики більш практичного спрямування, що в свою чергу покращить теоретико-практичну підготовку магістрів фармації та дозволить підвищити їх адаптивні якості у професійній діяльності.

ANALYSIS OF THE PRACTICE OF PHARMACY DRUG TECHNOLOGY

Dubovska I.S.

Technology of drugs department

Pharmacies «Dobri liky» are a new social network established in the Ukrainian Pharmacy Holding.

March 1, 2012 was signed a Memorandum of Cooperation between the Donetsk Oblast State Administration, State Service of Ukraine on medicines in the Donetsk region, Donetsk National Medical University of Maxim Gorky, as well as heads of regional pharmacy chains. The main purpose of the Memorandum is providing people with quality medicines at affordable prices.

Pharmacy is equipped with all necessary equipment and facilities for the manufacture of extemporaneous medicines.

That network pharmacy «Dobri liky» has fulfilled the conditions of the Memorandum and opened the first in Donetsk high-tech laboratory for the manufacture of prescription medicines in pharmacies № 122.

Pharmacy is located on the first floor of the medical industry and its main objective is to provide drugs most of the parts of the complex. In mass production of medicines pharmacy engaged individual recipe and has a unit for the production of extemporaneous medicines.

For a production chemist was completely renovated, purchased new, modern equipment that meets current standards of production. The pharmacy provided adequate quality control as input substance and prepared medicines.

In 2011, in Kharkov was opened pharmacy № 6 of network «Leda» which produces extemporaneous medicines for individual specifications.

Building pharmacies is two-story, specially built at a pharmacy. Production department is on the second floor. In industrial premises pharmacies include: assistant room with packing, material storage room for drugs and substances for compounding and extemporaneous, sterilization room, a room for purified water, washing room. Pharmacy does not have the right to prepare intravenous medications, but currently is working on the creation of aseptic unit and the purchase of equipment.

Production assistant practice held in a room which is equipped with all the necessary rigging (dispensers for powders infundirky, steam bath, shredders for pharmaceutical raw materials).

September 7, 2012 was ceremony of rewarding for the winners of the annual competition of professional pharmaceutical industry of Ukraine «Panacea – 2012». Best pharmacy extemporaneous production was pharmacy №6 of network «Leda».

Pharmacies which I took the practice have modern equipment, put right organization of production.

Drugstore buys modern means of mechanization. One of them is unguator. This device has the ability to automatically tuning the mixing container of any size and various types of ointments. Precisely tuned electronic sensor automatically determines the lifting lever at each rise up and down on where the bottom lid or plastic container.

Abroad, the device uses a very long time, but pharmacy Ukraine also starting to buy advanced equipment and go into a modern higher level, making production more quality drugs and easy.

Analysis of conference showed that all future professionals must have a practice in retail establishments in their countries and abroad students take the practice of pharmacy drug technology. Aims manufacturing practices in all countries are the same. But the organization the passage and time depend on the curriculum of university and national characteristics of the pharmaceutical industry in each country.

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИХ ПРЕДПОЧТЕНИЙ ПРИ ВЫБОРЕ АПТЕЧНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ И ЛЕКАРСТВЕННЫХ ПРЕПАРАТОВ

проф. Мнушко З.Н., проф. Пивень Е.П., Растворова В.Ю.

Кафедра менеджмента и маркетинга в фармации

Особенностью условий работы на украинском фармацевтическом рынке является чрезвычайно высокая конкуренция. Этому также способствует широкая розничная сеть, которая в настоящее время насчитывает около 20 тыс. аптек. Поэтому для обеспечения своей конкурентоспособности аптечные предприятия должны создавать такие условия работы с клиентами, которые бы обеспечили высокий уровень удовлетворения потребности населения в лекарственных средствах

(ЛС), способствовали увеличению количества постоянных клиентов и формированию у них лояльности. Одним из направлений реализации таких условий является исследование покупательских предпочтений потребителей при выборе аптеки и принятии решений о приобретении лекарственных препаратов (ЛП), изучение их покупательского поведения и использование полученных результатов в практической деятельности аптечного учреждения.

Целью исследования во время прохождения практики явилось определение покупательских предпочтений при выборе аптек и приобретении ЛП. Исследования проводились на основе документального, логического, экономико-статистического, конъюнктурного анализа, маркетинговых и полевых исследований.

Крупные города Украины, и, в частности, Харьков, характеризуются значительным количеством аптечных учреждений, которые зачастую расположены на небольшом расстоянии друг от друга. Поэтому аптекам, с целью повышения эффективности их деятельности за счет привлечения большего количества покупателей и увеличения доли рынка, важно принимать во внимание какими критериями пользуются потребители ЛП при выборе аптек. В результате проведенных исследований установлено, что основными факторами, влияющими на выбор аптеки для приобретения ЛП, являются низкие цены, широкий ассортимент, удобное месторасположение аптеки, доверие к качеству лекарств, высокая квалификация персонала, качество обслуживания покупателей. Следует также отметить, что оценка качества обслуживания в аптеке у потребителей ассоциируется, прежде всего, с высокой культурой обслуживания (25%), профессионализмом и компетентностью (22%), доскональным знанием товара (14%), настроением (12%), приятным внешним видом (10%) и др.

Оценка потребительских предпочтений при покупке ЛП проведена для сегмента ЛС группы блокаторов кальциевых каналов (БКК). Результаты анкетирования показали, что потребители предпочитают БКК зарубежных производителей (53.3%). В то же время практически половина опрошенных (46.7%) отдают предпочтение отечественным препаратам, что объясняется их качеством и ценовой доступностью. В результате проведенного анализа установлено, что основными кри-

териями для потребителя, которые влияют на решение о покупке БКК, являются эффективность применения – 10 баллов; безопасность – 8.7; цена – 8; кратность приема – 7.2; лекарственная форма – 6.5 балла. По результатам анкетирования потребителей и специалистов установлено, что наиболее предпочитаемой лекарственной формой являются таблетки пролонгированного действия (более 31%). В связи с тем, что БКК относятся к рецептурным препаратам, решающим фактором влияния на покупку ЛП являются назначения врача (так ответили 84% респондентов). Исследования показали, что по объему продаж в стоимостном и натуральном выражении на рынке БКК лидирующие позиции занимают лекарственные средства на основе амлодипина. Для определения, какие же торговые марки (ТМ) амлодипина в первую очередь будут рекомендовать потребителям, проведена оценка осведомленности провизоров аптек. Установлено, что в первую очередь назывались следующие ТМ амлодипина: Амло (46%), Амлодипин-Здоровье (18%), Нормодипин (14%), Норваск (12%), Стамло (6%), Амлодипин (4%).

Резюмируя изложенное, необходимо сделать вывод о том, что при выборе БКК потребители отдают предпочтение эффективным и безопасным препаратам по доступной цене, при этом определяющим фактором влияния на покупку ЛП являются назначения врача. Препаратом выбора для потребителей является амлодипин.

**УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ ОПЫТ, ПОЛУЧЕННЫЙ СТУДЕНТОМ
СПЕЦИАЛЬНОСТИ МЕНЕДЖМЕНТ ОРГАНИЗАЦИИ,
В КОМПАНИИ «САН ИнБев» ВО ВРЕМЯ
ПРОХОЖДЕНИЯ ПРАКТИКИ
доц. Васильев С. В., Кирилюк В.А.
*Кафедра менеджмента и администрирования***

Я, Кирилюк Вячеслав, с 23 апреля 2012 г. по 31 мая 2012 г. проходил стажировку в ПАО «Сан ИнБев Украина», Бизнес сервис Центр (Харьков) в отделе по работе с персоналом БСЦ.

Бизнес Сервис Центр Anheuser-Busch InBev в Харькове – это внутренне подразделение компании ПАО «Сан ИнБев Украина», ее самостоятельная функциональная часть, предназначенная для оптимизации бизнес-процессов, улучшения финансовой прозрачности и повышения уровня сервиса, который предоставляется клиентам.

Бизнес Сервис Центр был основан в ноябре 2008 года для поддержки бизнеса компании в Центральной и Восточной Европе, а также обслуживания 9 заводов России и 3 заводов Украины.

Как заявил директор Бизнес Сервис Центра Маркус Девлин в одном из интервью: «Бизнес Сервис Центр в Харькове играет чрезвычайно важную роль в развитии и достижении успеха бизнеса компании Anheuser-Busch InBev в Украине и России. Мы имеем двойную миссию: с одной стороны выступаем международным центром передового опыта, исполняя поддерживающие функции, такие как финансы, логистика, обслуживание клиентов и работа с персоналом, с другой стороны – готовим высококвалифицированных профессионалов и будущих менеджеров, которые имеют потенциал для работы на должностях наивысшего уровня в Украине, России и во всем мире».

Бизнес Сервис Центр в Харькове – один из 8 Бизнес Сервис Центров компании Anheuser-Busch InBev в мире. В нем сосредоточены практически все поддерживающие функции. Сейчас в Бизнес Сервис Центре существуют следующие подразделения: финансы, логистика, закупки, отдел персонала, отдел планирования и оценки эффективности производства, отдел информационного обслуживания кли-

ентов, отдел отчетности. Численность персонала Бизнес Сервис Центра составляет около 320 сотрудников.

Культурная среда Бизнес Сервис Центра Anheuser-Busch InBev в Харькове включает такие элементы, как концепция открытого пространства «open space», одежда в стиле «Business casual», ориентация на достижение цели, командная работа, энтузиазм.

Во время прохождения практики меня ознакомили со структурой Бизнес Сервис Центра, основными целями, задачами и направлениями деятельности отдела по работе с персоналом, а также я посетил вводные тренинги.

Меня привлекли к выполнению задач по следующим направлениям работы отдела по работе с персоналом. Во-первых, процесс оценки компетенций сотрудников компании по методу 360 и 180, то есть работа с оценочными формами сотрудников – отслеживание корректности и полноты заполнения специалистами по персоналу заводов России, формирование консолидированного файла по оценке компетенций, ознакомление с принципами работы и техподдержкой порталов для оценивания сотрудников по методу 360 и 180. Во-вторых, подбор персонала, который включает ознакомление с процессом подбора персонала на заводы России, поиск кандидатов на актуальные вакансии, проведение собеседований и формирование оценочных форм по кандидатам. В-третьих, интеграция практиканта в отдел по работе с персоналом, а именно ознакомление практиканта с процессом оценки компетенций и правилами обработки оценочных форм. Также я участвовал в подготовке корпоративных мероприятия, а именно помощи в подготовке ежемесячного собрания по коллективным целям БСЦ, а также помощи в организации других внутренних мероприятий.

Цитата из рекомендательного письма ,подготовленного менеджером по персоналу компании ПАО «Сан ИнБев Украина»: «Во время стажировки в нашей организации Вячеслав зарекомендовал себя как ответственный, добросовестный и дисциплинированный сотрудник. При выполнении поставленных задач он демонстрировал энтузиазм, инициативность, исполнительность и творческий подход. Считаю, что программа стажировки была выполнена на «отлично».

Таким образом, хотелось бы отметить, что непосредственные знания, полученные в университете на кафедре менеджмента и администрирования помогли

мене при проходженні бесіди в БСЦ Сан ІнБев, а також в наступному виконанні трудових обов'язків

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

проф. Тихонова С.О., доц. Зубченко Т.М., Мамай Н.М.

Кафедра аптечної технології ліків ім. Д.П. Сала

Практика з аптечної технології ліків передбачає ознайомлення та закріплення теоретичних знань, практичних навичок, що отримані студентами впродовж вивчення відповідної дисципліни. Це праця, що потребує належних професійних навичок, надзвичайної уважності та рівня відповідальності.

Розширення асортименту лікарських препаратів, утримання конкурентоспроможних цін на лікарські препарати, індивідуальний підхід до кожного відвідувача, безвідмовний метод обслуговування, дотримання чинних нормативних документів, регулюючих фармацевтичну діяльність – ось неповний перелік завдань, котрі ставить перед собою аптека.

Однією з найважливіших складових роботи аптеки є забезпечення якості виготовлених препаратів. Для виконання цього завдання в аптеці створена нормативно-технічна база, що регламентує виготовлення екстемпоральних лікарських засобів (Державна фармакопея України, накази та інші нормативні документи).

ТОВ «Аптека № 8», в якій я проходила виробничу практику з аптечної технології ліків, знаходиться за адресою: Донецька обл. м. Макіївка, вул. Московська 22/46, являється базою для проходження виробничої практики з аптечної технології ліків.

На даний час аптекою завідує провізор вищої категорії Цапук Катерина Василівна, випускниця Національного фармацевтичного університету. У перші дні мене ознайомили з технікою безпеки в аптеці, вимогами дотримання санітарно-протиепідемічного режиму у виробничих приміщеннях аптеки, отримання води очищеної, умов зберігання лікарських препаратів і субстанцій.

Аптека готує майже всі нестерильні лікарські засоби як індивідуально, так і для ряду лікарень, котрі закріплені за нею.

За період проходження практики до аптеки поступило 313 рецептів замовлень на виготовлення лікарських препаратів із яких порошки складають 14 %, мазі – 7 %, суспензії – 8,7 %, мікстури – 20,8 %, розчини – 23,7 %, супозиторії – 1,6 % та інші лікарські форми до 25 %.

Нажаль, в аптеці немає умов для виготовлення стерильних лікарських препаратів.

Під час проходження практики безпосередньо особисто я приймала участь у виготовленні таких лікарських форм як розчини, порошки, мазі, мікстури, супозиторії та розчини для внутрішнього і зовнішнього застосування.

Звичайно це велика відповідальність – так як виготовлений лікарський препарат (обов'язково під чітким контролем фармацевта) безпосередньо буде вживати хвора людина. Але вже після приготування декількох лікарських форм прийшла впевненість у своїх знаннях, які отримала на заняттях з аптечної технології ліків на кафедрі аптечної технології ім. Д.П. Сала під керівництвом проф. Тихонової С.О.

Проходження практики дало змогу закріпити практичні навички по приготуванню простих і складних, порошоків, розчинів з різними концентраціями, освоїти технологію виготовлення супозиторіїв, мазей, мікстур, суспензій в умовах аптеки.

Крім участі у виготовленні екстемпоральної рецептури я брала участь у виготовленні внутріаптечних заготовок, до переліку яких відносяться розчини натрію броміду 3 %, кальцію хлориду 10 %, коларголу, протарголу, кислоти борної, фурациліну, мікстури Кватера, розчини фармакопейних стандартних рідин (формаліну, перекису водню) та ін. Приймала участь фасувальних роботах.

Хотілося б виразити глибоку вдячність висококваліфікованим наставникам, які протягом трьох тижнів допомагали мені освоїти всі тонкощі виробництва екстемпоральних лікарських засобів. Впевнена, що дана практика стане запорукою становлення мене як спеціаліста, що з гордістю буде носити звання випускника НФаУ.

НАВЧАЛЬНО-ПОЛЬОВА ПРАКТИКА З ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ БОТАНІКИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

доц. Гонтова, Т.М., доц. Гапоненко В.П.

Кафедра ботаніки

Навчально-польова практика з фармацевтичної ботаніки – важливий етап в підготовці кваліфікованих спеціалістів-провізорів. Даний вид навчання дозволяє поглибити та розширити теоретичні знання, отримані на лекціях та лабораторних заняттях, виробити навички збору та гербаризації рослин, правильної поведінки в природі та дбайливого ставлення до неї. Навчально-польова практика з фармацевтичної ботаніки передбачає знайомство з різноманітністю рослин у природі та в культурі, особливостями їх поширення, адаптаційними пристосуваннями до різних умов існування, значенням у природі та в житті людей.

Базами проведення практики є ботанічні сади та оранжереї Національного фармацевтичного університету України, Харківського Національного університету ім. В.Н. Каразіна, Харківського Національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди, поля науково-дослідних інститутів, лісові масиви, луки, озера, річки, міські парки, учбові лабораторії.

Згідно з навчальним планом навчальна польова практика з фармацевтичної ботаніки здійснюється наприкінці IV семестру і базується на вивченні студентами навчальної дисципліни «Фармацевтична ботаніка» й інтегрована з цією дисципліною. Організація проведення практики здійснюється за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонського процесу.

На початку практики студенти знайомляться з інструкцією щодо техніки безпеки, з цілями, завданнями та змістом практики, методиками збору і гербаризації рослин, правилами морфолого-екологічних і геоботанічних описів. Практика передбачає щоденні тематичні екскурсії, під час яких студенти отримують відомості про рослинний світ, проводять спостереження, збирають рослинний матеріал, виконують запропоновані викладачем завдання. Після екскурсії в лабораторії проводиться упорядкування, зібраного під час екскурсії матеріалу, його морфолого-екологічний опис, визначення рослин за визначником; закладання і монтаж гербарію тощо. Стислий зміст екскурсій, результати спостережень, виконання практичних завдань, висновки відображаються в щоденнику студента.

Практична підготовка навчальної польової практики з фармацевтичної ботаніки складається з 1 модуля, що поділяється на 2 змістових модулів. Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей. Засобами діагностики рівня підготовки студентів є оцінка результатів проведення польових і лабораторних досліджень за рослинами, їх трактування, висновків, контролю практичних навичок та ін.

Контроль засвоєння модуля здійснюється по завершенню проходження практики на останньому підсумковому занятті. За результатами навчальної польової практики студент отримує залік.

Рейтингова оцінка успішності студента з модулю виставляється за 100-бальною шкалою і визначається як сума балів поточної навчальної діяльності і балів за підсумковий модульний контроль.

ПРАКТИКА ПО ПРОМЫШЛЕННОЙ ТЕХНОЛОГИИ ЛЕКАРСТВ НА ФФ «ДАРНИЦА»

Атдаев К., Шум Н.

Кафедра заводской технологии лекарств

«Фармацевтическая фирма «Дарница» – фирма с более чем 70-летней историей. Она специализируется на производстве: твердых лекарственных форм (таблеток, таблеток, покрытых оболочкой, капсул, саше), растворов для инъекций в ампулах, капель (стерильных и нестерильных), мягких лекарственных форм (мазей, кремов, гелей, шампуней, растворов для наружного применения), стерильных порошков для приготовления растворов для инъекций. Производство осуществляется в соответствии с требованиями GMP, правилами и нормами безопасности труда, а также санитарно-гигиеническими требованиями к производству фармацевтических препаратов и функционирует в соответствии с современными экологическими требованиями и заботится о сохранении окружающей среды, что достигается благодаря оснащению завода новейшим оборудованием и использованием новых технологий производства. Фармацевтическая система качества компании является прочным базисом уверенности в высочайшем качестве, эффективности и безопасности продуктов компании. Система качества компании построена на основе Действующего руководства по надлежащей производственной практике (GMP), Стандартов

ISO сериї 9000, Принципов всеобщего управления качеством TQM (Total Quality Management).

За время прохождения практики на одном из крупнейших фармацевтических заводов Украины – «Фармацевтическая фирма «Дарница», мы были ознакомлены с современным производством стерильных лекарственных форм, мазей, таблеток и капсул, ведением нормативно-технической документации (методиками контроля качества, технологическими регламентами), что позволило закрепить полученные теоретические знания на практике.

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З КЛІНІЧНОЇ ЛАБОРАТОРНОЇ ДІАГНОСТИКИ – ОСНОВА МАЙБУТНЬОГО УСПІХУ ФАХІВЦЯ

*проф. Залюбовська О.І., проф. Березнякова М.Є.,
проф. Литвинова О.М., доц. Зленко В.В., доц. Карабут Л.В.
Кафедра клінічної лабораторної діагностики*

Виробнича практика студентів спеціальності «Лабораторна діагностика» проходить протягом п'ятого семестру. Головною метою проходження виробничої практики з клінічної лабораторної діагностики є придбання практичних навичок та закріплення теоретичних знань і вмінь. Під час проходження практики студенти знайомляться зі структурою клініко-діагностичної лабораторії, організацією роботи лікаря-лаборанта, етичними нормами поведінки у клініці, засвоюють виконання методик дослідження крові та сечі, вчаться інтерпретувати результати досліджень та вести документацію. Виробнича практика проходить на базі Харківської міської клінічної лікарні № 2 де студенти мають можливість самостійно виконувати деякі клінічні дослідження та знайомитись з роботою сучасного лабораторного обладнання. Куратор практики від лікувального закладу консультує студентів з питань виконання методик контролю якості проведення призначення та необхідного повтору досліджень. Студенти вчаться принципам медичної деонтології спілкуючись з лікарями-клініцистами та виконують дослідження у ліжка хворого.

На сьогоднішній день кафедра клінічної лабораторної діагностики має можливість знайомити студентів починаючи з 2 курсу з роботою сучасного клініко-лабораторного комплексу «Альфа лабсервіс», де майбутні фахівці мають змогу ра-

зом з куратором вчитись працювати на сучасному обладнанні, що безумовно необхідно для подальшої плідної роботи.

Таким чином, виробнича практика з клінічної лабораторної діагностики є логічною та необхідною ланкою, яка закріплює теоретичні знання та надає можливість придбати практичні навички необхідні для майбутньої професійної діяльності.

**ДОСВІД ПРАКТИЧНОЇ АПРОБАЦІЇ ПРОТОКОЛІВ
ПРОВІЗОРА (ФАРМАЦЕВТА) ПРИ ПРОХОДЖЕННІ
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З КЛІНІЧНОЇ ФАРМАЦІЇ**
доц. Місюрьова С.В., доц. Пронісова В.В., Баглай Т.О.
Кафедра клінічної фармакології з фармацевтичною опікою

На теперішній час у більшості країн світу спостерігається тенденція до збільшення переліку препаратів, дозволених до безрецептурного відпуску та самостійне використання їх споживачем для профілактики і лікування порушень самопочуття та усунення самостійно розпізнаних симптомів.

Приклади з повсякденної практики свідчать, що в Україні значна частина лікарських засобів в аптеках реалізується без рецепта лікаря. Це призводить до неконтрольованого споживання ліків громадянами. Самолікування збільшується через агресивну маркетингову політику фармацевтичних компаній та неконтрольоване рекламування лікарських засобів. Можливість самолікування докорінно змінює роль фармацевтичного працівника в системі охорони здоров'я. У таких випадках провізор, який є єдиним кваліфікованим співрозмовником споживача-пацієнта, виконує важливу контрольну-консультаційну функцію.

Контрольна функція провізора знаходить своє вираження в спілкуванні, коли через консультаційну бесіду він одержує від самого пацієнта інформацію, необхідну для початку самолікування. При цьому провізор повинен: з'ясувати для лікування якого симптому необхідний лікарський препарат, чи немає у пацієнта проявів, що вимагають термінової консультації лікаря. Порадити не тільки лікарський препарат, але і вибрати оптимальну лікарську форму, розповісти про особливості прийому препарату, вплив на його дію віку, статі, стану супутніх органів. Попередити про можливі побічні ефекти, взаємодії препарату з їжею та іншими лікарськими

препаратами, про оптимальний час доби для застосування даних ліків і т.д., тобто здійснити повноцінну фармацевтичну опіку (ФО).

Для вдосконалення системи фармацевтичної допомоги та розвитку ФО як складової в процесі самолікування хворого в Україні прийнятий Наказ МОЗ України від 16.05.2011 №284 «Про затвердження протоколів провізора (фармацевта)». Наразі складено 32 протоколи провізора (фармацевта).

Метою роботи нашої роботи була практична апробація дотримання протоколів провізора (фармацевта) в окремих випадках самолікування під час виробничої практики з клінічної фармації, яка проходила в ТОВ «Аптека № 9» м. Харкова.

За результатами роботи було встановлено, що в ситуаціях самолікування, найбільш затребуваними були протоколи з надання ФО при відпуску безрецептурних препаратів наступних груп: анагетичні засоби, антацидні, протикашльові, судинозвужувальні для лікування риніту та комплексні протизастудні засоби. Дотримання алгоритму поведінки провізора, регламентованого протоколом, дозволило у близько 20% консультацій виявити протипоказання до застосування окремих ліків та попередили виникнення у пацієнтів небажаних побічних реакцій.

З іншого боку, при проходженні практики встановлено, що в умовах аптеки на проведення ФО за рекомендованими протоколами провізора (фармацевта) в переважній більшості ситуацій просто не вистачає часу для викладу повної інформації через велику кількість відвідувачів. Цей аспект вимагає більш глибокого вивчення та доопрацювання з боку фахівців-розробників. Проблематичним є проведення ФО просто в торговому залі аптеки. Для цього повинна бути передбачена окрема кімната, бо пацієнти часто соромляться повідомляти про свої проблеми в присутності сторонніх осіб. Провізори (фармацевти) уже йдуть в ногу з часом і можуть проводити належну ФО, але аптеки не готові забезпечити необхідні умови роботи з пацієнтом.

Виробнича практика з клінічної фармації є дуже важливою у становленні провізора-спеціаліста. Вона дає реальну змогу зрозуміти як правильно спілкуватися з пацієнтом, які слова підбирати, як пояснювати.

Згідно навчального плану практика з клінічної фармації у студентів 4 курсу спеціальності «Фармація» (для мол. спеціалістів) проводиться протягом 5 робочих днів. Оцінка важливості знань і навичок здобутих у період практики вимагає збільшення термінів проходження до 20-ти робочих днів.

**ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА З КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ:
АНАЛІЗ ТА ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ 2012 РОКУ**

доц. Отрішко І.А., Бондарчук І.С., Матіяш О.М.

Кафедра клінічної фармакології з фармацевтичною опікою

Уже дев'ятий рік поспіль стало доброю традицією завершати вивчення студентами спеціальності «Клінічна фармація» однієї з найважливіших дисциплін медико-біологічного блоку – клінічної фармакології – проведенням виробничої практики.

Виробнича практика з клінічної фармакології ставить за мету закріплення теоретичних знань з клінічної фармакології та придбання практичних навичок, спроможність їх використання в процесі різноманітної роботи клінічного провізора в спеціалізованому відділенні лікувального закладу.

Згідно з навчальним планом 2011-2012 навчального року 20 студентів спеціальності «Клінічна фармація» проходили виробничу практику у термін з 21.05.2012 по 03.06.2012 р. на базах провідних медичних установ м. Харкова, м. Києва та інших регіонів України.

Харківськими базами практики були: ДУ «Інститут патології хребта та суглобів ім. проф. М. І. Ситенка» НАМН України; ДУ «Інститут медичної радіології ім. С. П. Григор'єва» НАМН України; Харківський інститут загальної та невідкладної хірургії НАМН України; ДУ «Інститут терапії ім. Л.Т. Малої» НАМН України. У м. Київ студенти проходили практику на базі ДУ «Національний інститут раку», а також базами практики стали регіональні медичні заклади – Комунальна установа «Путивльська центральна районна лікарня» (м. Путивль Сумської області).

Керівниками практики були викладачі кафедри клінічної фармакології з фармацевтичною опікою – канд. фарм. наук, доцент Зупанець К.О., канд. фарм. наук, доцент Отрішко І.А., канд. мед. наук, доцент Семенов А.М.

Під час проходження практики студенти ознайомилися зі структурою та принципами роботи лікувально-профілактичних закладів, організацією роботи клінічного провізора у ЛПЗ, основними принципами медичної деонтології, етичними нормами поведінки клінічного провізора в клініці, моделями взаємин клінічного

провізора та лікаря, клінічного провізора та хворого; ознайомилися з основними видами медичної документації та методами клінічного обстеження хворих; засвоїли загальні принципи інтерпретації результатів обстеження хворого; закріпили знання з особливостей перебігу різноманітних захворювань, придбали навички збору лікарського анамнезу, аналізу листів лікарських призначень, здобули навички консультування лікаря щодо оптимізації лікарської терапії з позицій доказової медицини.

Студенти-практиканти разом з кураторами від медичних установ здійснювали вибір оптимальних ліків для конкретного хворого, раціональних шляхів та режимів їх введення, навчилися методології порівняльної оцінки окремих лікарських препаратів, здійснення їх раціональної заміни.

Студенти працювали безпосередньо біля ліжка хворого, збираючи лікарський анамнез та аналізуючи листи лікарських призначень.

За відгуками студентів з бази практики ДУ «Національний інститут раку»: «разом з лікарями ми аналізували листи призначень, особливу увагу приділяючи елементам раціоналізації схем терапії кожного конкретного хворого, оцінки критеріїв ефективності та безпеки лікарської терапії, питанням сумісності та взаємозамінності ліків. Переконані, що виробнича практика з клінічної фармакології є необхідною, корисною і, водночас, дуже цікавою для студентів».

Узагальнюючи результати проходження практики, слід зазначити, що участь клінічного провізора в проведенні лікарської терапії сприятиме значному поліпшенню якості лікарської допомоги, забезпечуючи хворому вибір оптимальних ліків у кожному конкретному випадку, раціональних шляхів та режимів їх введення, попередженню призначення несумісних лікарських препаратів, зведенню до мінімуму побічної дії ліків, зменшенню поліпрагмазії, а також суттєвому зниженню вартості лікування.

Щодо атестації студентів, всі студенти за результатами проходження практики та наступною співбесідою на заліковому модулі, є атестованими з дисципліни, що свідчить про успішне засвоєння даного виду підготовки.

**ФАРМІНФОРМАЦІЯ І ФАРМАЦЕВТИЧНА ОПІКА»:
ВІД НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ДО ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛІНІЧ-
НОГО ПРОВІЗОРА**

доц. Семенов А.М., Васильєва А.О., Рабоча А.А.

Кафедра клінічної фармакології з фармацевтичною опікою

Навчальну практику «Фармацевтична опіка і фармінформація», було введено в педагогічний процес підготовки клінічного провізора НФаУ у 2004 році. Як і передбачалося, даний вид практичної підготовки, цілі і завдання, які вирішуються в ході проходження даної практики, викликали жвавий інтерес у студентів відповідної спеціальності, насамперед про те, що дана практика є найбільш приближеною до «рутинної» роботи клінічного провізора. На сьогодні процес проходження практики полягає в чотиригодинній аудиторній практичній підготовці 1 раз на 2 тижні протягом дев'ятого та десятого семестрів навчання. Метою проведення практичної підготовки було поставлено закріплення теоретичних знань з дисциплін медико-біологічного циклу, надбання та різнопланове розвинення практичних навичок та вмінь студентів використовувати їх в різноманітній повсякденній практиці клінічного провізора. Тому, даний вид практичної підготовки став ключовим для майбутнього фахівця – клінічного провізора.

Саме в ході цієї навчальної практики студент разом з викладачем систематизує знання, отримані з профільних дисциплін: «Основи клінічної медицини», «Клінічна фармакологія», «Фармацевтична опіка», «Основи біоетики та біобезпеки», під контролем досвідчених наставників навчається застосовувати ці знання як в умовах багатопрофільного лікувального закладу, так і в аптеці. Таким чином, навчальна практика з фармінформації і фармацевтичної опіки об'єднує в собі два основних блоки – роботу клінічного провізора в аптечному закладі та практичну підготовку у відділенні ЛПЗ. У процесі проходження практики в аптеці майбутній клінічний провізор спілкуючись з відвідувачами аптеки набуває навичок збору лікарського, зокрема алергологічного анамнезу, вчиться розпізнавати «загрозливі» симптоми небезпечних захворювань, що вимагають обов'язкової консультації лікаря. Студент-практикант вчиться виявляти безпечні порушення здоров'я пацієнтів і проводить їх фармацевтичну опіку: надає рекомендації щодо вибору оптимального препарату, формує умови його раціонального використання пацієнтом. В спілку-

ванні з хворим майбутній клінічний провізор набуває перших навичок з оцінки та формування такого важливого фактора, що обумовлює успіх лікування – комплаєнтності пацієнта. Отже саме тут майбутній фахівець знайомиться з інструментом, який незабаром опиниться в його руках – лікарським препаратом.

У процесі роботи в умовах ЛПЗ студенти-практиканти на підставі аналізу історій хвороби освоюють семіотику лікарського діагнозу, набувають досвіду інтерпретації даних клініко-лабораторного обстеження хворих, роблять перші осмислені кроки в аналізі та корекції листів лікарських призначень. Таким чином, в процесі проходження навчальної практики для студента формується наближена до ідеальної модель трудової діяльності, що формує в нього клінічне мислення, завдяки чому майбутній клінічний провізор відчуває вагомість свого внеску в оптимізацію процесу лікування пацієнта – підвищення ефективності фармакотерапії що проводиться хворому, зменшення випадків прояви побічної дії ЛЗ, оптимізацію вартості лікування.

Підготовка та організація доповідей для лікарів ЛПЗ, провізорів щодо ознайомлення з новими ЛП сприяє розвитку презентаційних навичок, та вміння знаходити спільну мову з лікарем на благо хворого.

Значимість набуття практичної підготовки за курсом «Фармінформація і фармацевтична опіка» обумовлює і те, що вона за своєю суттю є комплексною. Включаючи види діяльності, що вимагають застосування знань суміжних дисциплін, зокрема фармакоеконіміки, цей вид практики надає майбутнім фахівцям з клінічної фармації поштовх до надбання міждисциплінарних знань, їх закріплення та спроможність використання у практичній діяльності в умовах сучасних медичних установ.

Успішне проходження навчальної практики з фармінформації і фармацевтичної опіки, є одним з основоположних умов різнобічної підготовки клінічного провізора – фахівця, якого потребує сучасний ринок праці.

КОНТРОЛЬ КАЧЕСТВА УСПОКАИВАЮЩЕЙ МИКСТУРЫ

Отформатировано: русский
(Россия)

доц. Кизь О.В., Стойко О.А.

Кафедра медицинской химии

Практическое закрепление полученных знаний является основой для получения качественного образования. Именно поэтому прохождение практики имеет величайшее значение в ходе учебного процесса.

Аптека № 1 расположена в центре города, обеспечивает лекарственными средствами не только население, но и ЛПУ (первая городская больница, детская областная больница, госпиталь для ветеранов ВОВ). Имеет лицензию на изготовление нестерильных лекарственных форм. Преобладает изготовление лекарственных форм по заказу ЛПУ, в то время как изготовление по индивидуальным рецептам больных происходит крайне редко.

Стол провизора-аналитика находится в ассистентской комнате. Оснащен всем необходимым: реактивы, мерная посуда, рефрактометр. Имеется вся необходимая справочная литература, журнал для регистрации контроля качества ЛС.

Часто встречающейся прописью являлась успокаивающая микстура следующего состава:

Sol. Natrii bromidi 3% – 200 ml

Coffeini-natrii benzoatis 0,4

Magnesii sulfatis 0,8

T-rae Valerianae 10 ml

T-rae Menthae 4 ml

Компоненты прописи идентифицировали:

– Натрия бромид по иону брома: добавляем серную кислоту, раствор хлорамин и хлороформа. При встряхивании хлороформный слой окрашивается в желто-бурый цвет.

– Магния сульфат по иону сульфата: добавляем разведенную соляную кислоту и хлорид бария. Образуется белый осадок.

– Кофеина бензоат натрия по бензоату: добавляем по каплям раствор хлорида окисного железа. Выпадает буровато-желтый осадок.

Количественное определение:

– Натрия бромид: Аргентометрия, индикатор – бромфеноловый синий, титруют по появления сине-фиолетового окрашивания.

– Магния сульфат: Комплексонометрия, индикатор – кислотный хромочерный специальный. Титруют до синего окрашивания.

– Кофеин бензоат натрия: Ацидиметрия, прямое титрование в присутствии эфира, индикатор – метиловый оранжевый. Титруют до розового окрашивания водного слоя.

– Настойки валерианы и мяты в микстуру прибавляют под наблюдением провизора-аналитика.

Данная микстура используется как успокоительное средство при неврозах, неврастениях, нарушениях сна. Наиболее применима в гериатрии. Длительный прием микстуры противопоказан, поскольку может развиваться явления бромизма.

Прохождение практики позволяет улучшить свои знания и умения, ознакомиться с проведением контроля качества в условиях аптеки, а также оценить состояние экстенпоральной рецептуры на сегодняшний день в целом.

КОНТРОЛЬ КАЧЕСТВА МЯГКОЙ ЛЕКАРСТВЕННОЙ ФОРМЫ, СОДЕРЖАЩЕЙ МЕТАМИЗОЛА НАТРИЕВУЮ СОЛЬ

доц. Кизь О.В., Коростылева Е.А.

Кафедра медицинской химии

На данный момент количество аптек увеличивается с каждым годом, но лишь некоторые из них имеют лицензию на изготовление и реализацию экстенпоральных лекарственных препаратов.

Аптека № 313 Луганского коммунального предприятия «Фармация» г. Алчевска являлась базой моей практики. Данная аптека является единственной аптекой в городе, которая занимается изготовлением экстенпоральных препаратов по индивидуальным рецептам врачей. Расположена аптека в густонаселенном районе, вблизи ТРЦ, магазинов, церкви, садилов, почты, автозаправки. Аптека № 313 оснащена необходимым оборудованием и посудой (рефрактометр, ручной кондуктометр, рН-метр, пробирки, пипетки, колбы) для проведения внутриаптечного контроля, который регламентируется приказом МЗ Украины № 812 от 17.10.2012 года.

За время прохождения практики я приобрела практические навыки по анализу экстермпоральной рецептуры, овладела видами внутриаптечного контроля лекарственных средств. Под руководством провизора – аналитика выполняла анализ экстермпоральной рецептуры.

Наиболее часто изготавливаемой лекарственной формой являлась мазь содержащая аналгин, которая применяется при незначительных травмах, без повреждения кожного покрова. В состав мази входят четыре компонента: аналгин, вода дистиллированная, ланолин, вазелин.

Пропись: Анальгин 10 г
Вазелина
Ланолина по 25 г
Вода дистиллированная 25 мл
Раствор метилцеллюлозы 5 % 15 г

Мы проводили письменный, физический, химический и органолептический контроль. Наиболее важным является химический контроль, который включает качественное и количественное определение действующих веществ. Действующее вещество – метамизол натриевая соль определяется непосредственно в мази, что существенно упрощает анализ. Идентифицировали метамизол натриевую соль в спиртовой среде с йодатом калия 0,1 М и разведенной кислотой хлористоводородной, по появлению зеленого окрашивания, переходящего в розовое. Реакция достаточно чувствительна и специфична. Количественное определение проводили йодометрически, титруя 0,05 М раствором йода до появления фиолетовой окраски (индикатор – крахмал), устойчивой в течении 10 секунд. Методика экспрессна и воспроизводима.

Пройдя практику, я осознала какая сложная, ответственная и в тоже время интересная работа у провизора – аналитика.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ СТАЖУВАННЯ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

*проф. Кармишев Д.В., доц. Чухно І.А., доц. Васильєв С.В.,
доц. Кононов І.О.*

Кафедра менеджменту і адміністрування

Кафедрою менеджменту і адміністрування здійснюється підготовка студентів спеціальності «Адміністративний менеджмент» за денною, вечірньою та заочною формами навчання із отриманням освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Згідно із навчальним планом студенти даної спеціальності повинні проходити стажування на фармацевтичних підприємствах.

Для навчання за даною спеціальністю приймаються особи, які вже мають повну вищу освіту за певною спеціальністю і бажають додатково до раніше отриманої спеціальності отримати кваліфікацію магістра з менеджменту. Саме тому метою стажування є закріплення на практиці отриманих управлінських, економічних та правових знань. Також ціллю стажування є набуття необхідних практичних навичок у сфері управління економічною діяльністю підприємств та установ і підготовка матеріалів до написання магістерської роботи.

Студенти повинні навчитись працювати з первинними документами, складати звіти підприємств та аналізувати їх роботу, а також вивчити ефективність використання ресурсів, економічного стану та розробляти управлінські рішення. Студенти також повинні ознайомитися з основними видами та прийомами складання планів та програм.

Базами стажування для студентів спеціальності «Адміністративний менеджмент» можуть бути як підприємства фармацевтичної галузі економіки України, так і аптечні або медичні заклади. Студенти заочної і вечірньої форми навчання мають можливість пройти стажування на тому підприємстві, на якому вони працюють без відриву від виробництва. Також існує практика проходження стажування на кафедрі менеджменту і адміністрування для виконання науково-дослідної роботи.

Направлення студентів на стажування здійснюється за узгодженням підприємства з університетом на проведення стажування. Перед початком стажування всі

студенти отримують від керівника дипломної роботи завдання на роботу і перелік питань, які потребують детального дослідження на виробництві. На об'єктах стажування керівники практики від університету та виробництва разом зі студентами уточнюють програму стажування, перелік питань і об'єктів, які потребують вивчення студентом.

Студенти спеціальності «Адміністративний менеджмент» після практики повинні написати та захистити звіт про стажування. В цьому звіті необхідно охарактеризувати фінансово-економічну діяльність підприємства, яке було базою стажування, конкурентне середовище, в якому існує організація, кадрову політику. Іноді студенти висловлюють власні слушні рекомендації щодо вдосконалення діяльності підприємства.

Отже, проходження стажування майбутніми магістрами з адміністративного менеджменту дозволяє їм закріпити отримані теоретичні знання та ознайомитися зі специфікою роботи менеджера фармацевтичного підприємства. Обов'язковою складовою частиною стажування є його науково-дослідна частина.

ОСОБЕННОСТИ ПРОХОЖДЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКИ ПО МЕНЕДЖМЕНТУ И МАРКЕТИНГУ

В ФАРМАЦИИ В АПТЕКЕ № 181

ЧАО «ЛІКИ КІРОВОГРАДЩИНИ»

проф. Мнушко З.Н., доц. Кобец М.Н., Коренева А.С.

Кафедра менеджмента и маркетинга в фармации

Базой для прохождения производственной практики по менеджменту и маркетингу в фармации послужила аптека № 181 ЧАО «Ліки Кіровоградщини» г. Кіровограда. Во всех аптечных подразделениях ЧАО «Ліки Кіровоградщини» производственные процессы полностью автоматизированы и компьютеризированы. Имеется программное обеспечение, позволяющее осуществить полный предметно-количественный учет товара с использованием технологии штрих-кодирования. Автоматизированы процессы учета дефектуры, составления заявки на товар, проверки срока регистрации и статуса каждого препарата при осуществлении его приемки от поставщиков.

В данной аптеке имеются все необходимые ресурсы для овладения практическими навыками во многих сферах фармацевтической отрасли, в том числе и в менеджменте и маркетинге. Во время прохождения практики был проведен анализ деятельности аптеки. Изучено экономическое положение фирмы, организационная структура управления предприятия, ассортиментная, ценовая политики предприятия и др. Благодаря лояльности руководства и сотрудников ЧАО «Ліки Кіровоградщини» студент имеет доступ ко всем необходимым источникам информации, доступным аптеке.

Производственная практика по менеджменту и маркетингу в фармации в аптеке №181 ЧАО «Ліки Кіровоградщини» позволяет студентам осознать, что успешная деятельность аптечного учреждения по обеспечению населения лекарственными препаратами в большей степени зависит от корректной организации всех вышеперечисленных мероприятий, представляющих собой основу менеджмента и маркетинга.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ НФаУ
В КПОЗ «ЦЕНТРАЛЬНА РАЙОННА АПТЕКА № 63»
доц. Кобець Ю.М., Хомутова К.О.
Кафедра менеджменту та маркетингу у фармації

Фармацевт – одна з найпотрібніших у світі професій, і її заслужена престижність, шляхетність підтверджується світовим досвідом, стрімким розвитком фармації у світі, зокрема в Україні.

Фармацевт – це сьогодні і майбутнє фармації. Його діяльність – це нахненна праця в ім'я збереження здоров'я людини, продовження тривалості життя і поліпшення його якості.

П'ять років тому я опинилась перед найважливішим вибором у житті кожної людини-вибором майбутньої професії. Допоміг мені зробити цей вибір випадок. Я дізналася від знайомої про можливість попрацювати влітку в аптеці та вирішила спробувати.

Я працювала у виробничому відділі фасувальницею. Отримала можливість оцінити всю важливість, відповідальність і складність професії, так би мовити з се-

редини. Професійний і доброзичливий колектив щедро ділився досвідом та практичними знаннями, що посприяло моєму швидкому оволодінню необхідними навичками.

Тому обираючи ВНЗ я чітко уявляла, що на мене чекає через 5 років і що я маю робити для того, щоб стати кваліфікованим і конкурентоспроможним спеціалістом.

Після другого курсу я отримала можливість проявити себе та освоїти принципи роботи у відділі запасів. Я отримала теоретичні знання про забезпечення необхідних умов зберігання лікарських засобів та виробів медичного призначення, порядок відпуску товару іншим відділам аптеки та її структурним підрозділам.

Здійснювала прийом товару, збирала товар за накладними для забезпечення структурних підрозділів. Ці види робіт допомогли мені у навчанні на наступних курсах, тому що теоретичні знання накладалися на вже отримані практичні навички, і, навпаки знання здобуті в університеті допомагали в щоденній роботі.

Наступного року я пройшла атестацію та почала працювати фармацевтом у відділі реалізації. В мої обов'язки входило: відпуск лікарських засобів за рецептами лікарів та безрецептурний відпуск, прийом товару, консультації по телефону про наявність та вартість ліків.

Весь цей час мова йде про КПОЗ «Центральна районна аптека № 63». Ця аптека вже довгий час є базою практики для студентів Національного фармацевтичного університету і встигла зарекомендувати себе, як надійний партнер.

Аптека забезпечена усіма необхідними матеріально-технічними ресурсами для оволодіння практичними вміннями в багатьох сферах фармацевтичної галузі.

В КПОЗ ЦРА № 63 успішно застосовуються власні здобутки у галузі менеджменту та маркетингу, які приносять відчутний ефект у популяризації аптеки та підвищенні її конкурентоспроможності серед інших аптек. Як приклад можна привести:

- ✓ абсолютно безкоштовне сортування та комплектування домашньої чи автомобільної аптечки, контроль за термінами придатності застосованих ліків та надання довідкової інформації про їх правильне зберігання та застосування;

- ✓ привітання постійних клієнтів аптеки з Днем народження та ін.

За підсумками виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармацевції пишеться характеристика про студента й підписується його щоденник практики.

Знання, отримані з курсу менеджменту і маркетингу у фармацевції, я змогла застосувати в повній мірі та закріпити ще раз на практиці на 5 курсі в період виробничої практики, під час якої я збагачувала свій досвід і навички.

Дана аптека являється базою для проходження інternатури, тому знайомство з колективом і принципами роботи підприємства знадобляться мені в майбутньому.

ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ У ФАРМАЦІЇ В КПОЗ «АПТЕКА № 195»

доц. Кобець М.М., Крапивна Ю.О.

Кафедра менеджменту та маркетингу у фармацевції

Виробнича практика забезпечує освоєння кваліфікації в відповідності з вимогами учбового плану, сприяє закріпленню та поглибленню знань, привчає до праці в умовах трудового колективу. Вона дозволяє сформувати уяву про зміст та особливості своєї майбутньої професії.

Однією з баз для проходження виробничої практики Національного фармацевтичного університету є КПОЗ «Аптека № 195». Аптека розташована за адресою м. Харків, пр. Орджонікідзе, 37.

Основними покупцями аптеки є жителі старих будинків північно-західного сектора району ХТЗ – здебільшого пенсіонери та випадкові клієнти, які можуть зайти до аптеки по шляху до пологового будинку № 6 або 16-ї дитячої лікарні.

Головною перевагою від інших аптек є те, що КПОЗ «Аптека № 195» обслуговує пільговий контингент району за рецептами безкоштовно та з 50% оплатою, забезпечує соціально незахищених громадян екстемпоральними лікарськими засобами.

До окремих видів діяльності відноситься: прийом замовлень по телефону, доставка лікарських засобів додому, стажування провізорів-інтернів. Всі фармацевтичні робітники аптеки своєчасно проходять курси підвищення кваліфікації.

Слабкою стороною роботи аптеки є відсутність цілодобового режиму роботи, чим заклад значно програє конкурентам.

Виробнича практика з менеджменту та маркетингу дає змогу закріпити системні знання про теоретичні основи менеджменту та маркетингу у фармації, сприяє формуванню професійно необхідних знань, умінь та навичок.

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З МІКРОБІОЛОГІЇ, ВІРУСОЛОГІЇ І ІМУНОЛОГІЇ
З МІКРОБІОЛОГІЧНОЮ ДІАГНОСТИКОЮ В СТРУКТУРІ
ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА З ЛАБОРАТОРНОЇ ДІАГНОСТИКИ**

проф. Філімонова Н.І., доц. Трух В.С., доц. Кордон Т.І.

Кафедра мікробіології, вірусології та імунології

Збереження здоров'я нації – одне з найважливіших завдань держави. Не викликає сумніву той факт, що невід'ємною складовою частиною охорони здоров'я населення є високо розвинута лабораторна служба, в особливості лабораторна діагностика, основне завдання якої – одержання об'єктивних даних про стан здоров'я пацієнта або конкретної групи людей з метою діагностики захворювання, моніторингу результатів лікування, визначення подальшої тактики лікування та профілактики захворювання.

В зв'язку з цим, підготовка спеціалістів по лабораторній діагностиці, в тому числі по мікробіології, вірусології та імунології, є актуальною, своєчасною та доцільною.

Виробнича практика з мікробіології, вірусології та імунології з мікробіологічною діагностикою передбачена для спеціальності 6.110100 «Лабораторна діагностика» відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики і освітньо-професійної програми підготовки фахівців, затвердженими наказом МОН України.

Виробнича практика – важливий етап на стадії завершення підготовки фахівців з лабораторної діагностики.

Основною метою виробничої практики є закріплення теоретичних та практичних навичок проведення мікробіологічних досліджень, аналізу отриманих результатів та їх інтерпретації, а також вміння приймати самостійні рішення в ситуаціях професійного характеру.

На сьогодні, в тлі сучасних вимог, як до спеціаліста, так і бакалавра, сенс диплому полягає в тому, що його повинен отримувати всебічно як теоретично, так і практично підготовлений, так би мовити, вже готовий спеціаліст, здатний негайно приступити до практичної роботи.

Тому, одним з важливих аспектів організації виробничої практики є вибір бази практики, контроль за відвідуванням та виконанням програми виробничої практики, мотивованість студентів. Саме цим питанням кафедра мікробіології, вірусології та імунології і приділяє особливу увагу при організації виробничої практики.

Виробнича практика з дисципліни «Мікробіологія, вірусологія та імунологія з мікробіологічною діагностикою» проводиться в 8 семестрі 4 курсу навчання студентів спеціальності «Лабораторна діагностика» кваліфікаційного рівня бакалавр.

Основним місцем проходження практики є науково-дослідна лабораторія кафедри мікробіології, вірусології та імунології, що забезпечує максимальну адекватність виконання програми виробничої практики.

З метою оптимізації професійної підготовки та розширення можливостей працевлаштування реалізація програми виробничої практики відбувається також на базі ДП «Інститут мікробіології та імунології ім. І.І. Мечнікова», лабораторії імуноферментного аналізу та імунофлюорисценції ДУ АМНУ «Інститут загальної та невідкладної хірургії» та на базі бактеріологічної лабораторії науково-практичного медичного центру Харківського державного медичного університету.

Аналіз та оцінка результатів проведення виробничої практики попередніх років, оснований на опитуванні студентів та висновках методичної ради кафедри, показали доцільність проведення такої форми виробничої практики як знайомство з організацією роботи, обладнанням та устроєм приватних лабораторій «In vitro» та «Синево», що сприяє адаптації студента на професійному ринку вакансій та підвищує можливості працевлаштування.

Таким чином, виробнича практика як завершальний етап в формуванні дипломованого спеціаліста є важливою та необхідною формою навчального процесу.

**ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ
ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ
И ЭКОНОМИКЕ ФАРМАЦИИ**

*проф. Немченко А.С., доц. Корж Ю.В., Сейиткулиев Керим
Кафедра организации и экономики фармации*

Производственная практика является интегрирующим элементом учебного процесса, обеспечивающая возможность профессионального самоопределения студентов, формирования цели будущей профессиональной деятельности. Современное развитие фармацевтической отрасли на сегодняшний день требует от провизоров высокого уровня теоретических знаний, а также формирования профессионально важных умений и навыков по организации производственной, административной, торгово-финансовой деятельности аптек, овладения современными принципами фармацевтического предпринимательства. Очень важным является отражение современных подходов относительно внедрения надлежащей аптечной практики (GPP), в изучении организации и экономики фармации (ОЭФ), в том числе при прохождении производственной практики по ОЭФ.

На первом этапе производственной практики, в соответствии с разработанной на кафедре ОЭФ программой, было проведено общее знакомство с работой аптеки. Базой прохождения практики стала Аптека № 13, г. Элотен (Туркменистан), которая является структурным подразделением государственной торгово-производственной организации «Turkmendermansenagab». Аптека функционирует с 1985 г., общая площадь 508 м², в том числе площадь производственных помещений 205 м². На предприятии введена бригадная материальная ответственность. Аптека работает круглосуточно. Следует отметить, что аптека имеет такие структурные подразделения: 4 аптечных пункта и 5 аптечных киосков. Штат составляет

36 человек, из них 12 провизоров и 14 фармацевтов. Аптека обеспечивает лекарственными средствами (ЛС) не только население, но и городскую клиническую больницу, дом-интернат для детей с психоневрологическими заболеваниями. Необходимо отметить, что в Туркменистане для аптечных учреждений характерны централизованные закупки и установление фиксированных цен на ЛС. Ассорти-

мент аптеки на 2012 год насчитывал 3569 торговых наименований ЛС, из них отечественного производства составляют 11,5 %, а ЛС украинского производства – 2,6 %.

Одним из основных экономических показателей, которые характеризуют работу аптеки, является товарооборот. В результате анализа товарооборота за 2011-2012 гг. было установлено, что товарооборот аптеки в 2012 г. увеличился на 9,7 %. Это обусловлено не только ростом цен на ЛС, но и увеличением ассортимента ЛС, изделий медицинского назначения и других товаров, реализуемых аптекой. В общей структуре товарооборота удельный вес льготного и бесплатного отпуска в 2012 г. составил 28,12 %, в 2012 г. – 31,79 %.

Данная аптека занимается изготовлением экстемпоральной рецептуры, поэтому во время прохождения практики был проведен анализ ее структуры. Установлено, что в 2012 г. удельный вес стерильных ЛС составлял 13 % от общего количества произведенных лекарств, растворов для внутреннего применения – 27 %, растворов для наружного применения – 17 %, порошков – 3%, мазей 38 – %, суппозиторий – 2%. При этом следует отметить, что в 2012 г. удельный вес экстемпоральной рецептуры составлял 2,7 % в структуре общей рецептуры.

В заключение следует отметить, что производственная практика по ОЭФ позволила не только обобщить теоретические знания по этой дисциплине, проверить собственные возможности их конкретного применения в практической профессиональной деятельности, а также получить навыки проведения самостоятельного научного исследования. Производственная практика по ОЭФ является необходимым и важным этапом в подготовке будущих специалистов фармацевтической отрасли.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА АСПІРАНТІВ – ПЕРЕДУМОВА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА

проф. Кайдалова Л.Г., доц. Щокіна Н.Б.

Кафедра педагогіки та психології

Якість підготовки сучасного фахівця забезпечується поєднанням теоретичної та практичної підготовки, які є складовими становлення особистості науковця –

майбутнього викладача. Особливої значущості набуває у цьому контексті педагогічна практика майбутніх викладачів.

Організатором педагогічної практики аспірантів Національного фармацевтичного університету є кафедра педагогіки і психології Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації.

Педагогічна практика аспірантів є частиною комплексної підготовки аспіранта до науково-педагогічної діяльності відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 року № 309 «Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів».

Психолого-педагогічна підготовка аспірантів до професійної викладацької діяльності включає оволодіння інноваційними формами, методами і засобами організації навчально-виховного процесу в умовах вищого навчального закладу, оволодіння педагогічними технологіями, усвідомлення значущості наукових знань, отриманих у процесі теоретичної підготовки, формування умінь розв'язання практичних завдань, які виникають перед викладачами-дослідниками, розвиток творчої ініціативи, закріплення умінь наукового дослідження в конкретній професійній діяльності, адаптації й утвердження у доцільності обраної професії, формування соціальної мотивації подальшої навчально-педагогічної діяльності.

У ході педагогічної практики аспіранти вивчають методологічні й теоретичні основи педагогічної науки; оволодівають методикою проведення лекційних, практичних, лабораторних і семінарських занять; сучасними педагогічними технологіями, активними та інтерактивними методами навчання.

Реалізація мети та завдань педагогічної практики забезпечується шляхом її організації, виконанням основних вимог аспірантами і науковими керівниками. Її основу складає навчально-методична робота аспірантів, яка полягає у: відвідуванні і проведенні лекцій, семінарських, практичних і лабораторних занять та консультацій, які проводить науковий керівник практики та відповідальний кафедри педагогіки і психології з метою вивчення досвіду, оволодіння методикою підготовки і проведення навчальних занять.

Практика проводиться у терміни, передбачені планом-графіком організації підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів в аспірантурі Національного фармацевтичного університету, який щорічно затверджується ректором університету.

Зміст педагогічної практики включає навчально-методичну і науково-дослідну роботу аспірантів.

Кафедра педагогіки і психології, керуючись вимогами нормативних документів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства охорони здоров'я України, наказами та розпорядженнями ректора, рішеннями Вченої ради університету, визначає основні завдання і забезпечує процес педагогічної практики аспірантів.

Зміст педагогічної практики визначається програмою практики, яка містить систему педагогічно доцільної діяльності аспіранта, формування у нього професійних якостей викладача вищого навчального закладу.

Педагогічна практика аспірантів є передумовою становлення професійно компетентного, творчого викладача, якому притаманний індивідуальний стиль педагогічної діяльності, високий рівень педагогічної культури.

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА
ПІДГОТОВКИ МАГІСТРАНТІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ
ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

доц. Лутаєва Т.В., викл. Сабатовська І.С.

Кафедра педагогіки і психології

Педагогічна практика є складовою частиною професійної підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 8.12010007 «Лабораторна діагностика», виконує системоутворюючу роль в освітньо-професійній підготовці та є завершальним етапом практичної підготовки.

Метою даних матеріалів є висвітлення мети та визначення значущості виконання завдань педагогічної практики на ефективність та якість підготовки магістрантів.

Основною метою педагогічної практики є підготовка магістрантів до викладацької діяльності, а саме: оволодіння традиційними та інноваційними формами, методами і засобами організації навчально-виховного процесу в умовах вищого навчального закладу, оволодіння педагогічними технологіями, усвідомлення значущості наукових знань, отриманих у процесі теоретичної підготовки, формування умінь та навичок розв'язання практичних завдань, які виникають перед науково-

педагогічними працівниками, формування соціальної мотивації подальшої навчально-педагогічної діяльності.

Формуванню дослідницького підходу до роботи майбутніх фахівців сприяє участь магістрантів у проведенні «круглого столу» на тему «Сучасний освітній простір: проблеми та перспективи». Кожному з учасників надається можливість охарактеризувати особливості процесу модернізації вищої освіти в Україні на основі вивчення та аналізу нормативно-правової документації з організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, матеріалів офіційного сайту Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, а також сайтів провідних вітчизняних вищих навчальних закладів в мережі Інтернет.

Корисним для ознайомлення магістрантів з інформацією про видатних учених-медиків (фармацевтів), які створювали та розвивали освітні й наукові традиції у вищих навчальних закладах м. Харкова, зокрема в НФаУ, є відвідування Музею фармації.

Особлива увага в процесі проведення педагогічної практики приділяється формуванню умінь та навичок магістрантів самостійно проводити різні види навчальних занять. Готуючись до залікових занять, магістрант-практикант отримує консультації у керівника педагогічної практики щодо методів та форм проведення навчальних занять; опрацьовує відповідні джерела інформації (наукову та навчально-методичну літературу, Інтернет-ресурси); складає конспект лекційного заняття та методичні розробки лабораторного, практичного, семінарського занять; готує необхідні інформаційні матеріали (наочний матеріал, плакати, слайд-презентацію тощо).

Магістранти-практиканти під час проведення залікового заняття намагаються дотримуватись таких порад: входити до аудиторії потрібно одразу ж після дзвінка; приділяти увагу дисципліні студентів; починати заняття енергійно, намагатися завантажувати кожного студента; тримати у полі зору всю навчальну групу; чітко дотримуватись плану заняття, давати точні, дохідливі узагальнення, підкреслювати головне; не зловживати жестикуюльцією, не відволікати увагу на свою особу; утримуватись від зайвих зауважень; застосовувати методи та прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів; вмотивовувати виставлені оцінки; давати загальну

оцінку роботи навчальної групи й окремих студентів; отримувати відчуття задоволення від результатів своєї праці.

З метою активізації навчального процесу рекомендується під час проведення занять застосовувати як традиційні, так і інноваційні педагогічні методи, прийоми та засоби.

Пропозиції магістрантів щодо організації педагогічної практики узагальнюються та використовуються з метою вдосконалення навчального процесу та професійної підготовки фахівців.

ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ТЕХНОЛОГІЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ І ТРУДНОЩІ ПРИ ЇЇ ПРОХОДЖЕННІ

доц. Кухтенко О.С., Халімовська К.В.

Кафедра промислової фармації

Переддипломна практика передбачає збір та систематизацію матеріалу для дипломного проекту, закріплення теоретичних знань та формування умінь і навичок відповідно до вимог стандарту освіти та змісту практики, оволодіння професійним досвідом та готовністю до самостійної роботи.

При проходженні переддипломної практики студент потрапляє до підприємства, яке злагоджено функціонує. Кожен день цього підприємства – це боротьба з конкурентами на фармацевтичному ринку України та зарубіжжя. Тому, за частую, співробітники підприємства (цеху) не можуть надавати потрібної уваги студенту, який прийшов до них проходити практику.

Студент має можливість ознайомитися з зовнішнім виглядом цехів, дізнатися яке обладнання використовується при виробництві. Також студенту дозволяється попрацювати з документацією, вивчити регламент виробництва. Але дізнатися, як проходить виробництво, не ззовні, а приймаючи участь – майже не можливо. Дуже тяжко дізнатися, як саме працює інженер-технолог, як проводиться контроль виробництва та технологічних параметрів. Які документи і в якій послідовності заповнюють майстер, технолог під час технологічного процесу? Як починається зміна, як закінчується? Нажаль не на всіх фармацевтичних підприємствах студенту-випускнику вдається отримати відповіді на ці запитання.

Дуже важлива частина сучасного підприємства – це чистота виробництва. Адже початок виробництва починається з підготовки обладнання, з чистки та мийки. Це щоденні процедури, які студент буде проводити чи контролювати коли прийде на підприємство працювати. І це лише одиничні приклади. Таких процедур, параметрів, технологічних режимів дуже багато і дізнатися про всі ці тонкощі студент повинен при проходженні практики, при стажуванні на посаді начальника дільниці, майстра, інженера-технолога, що не реалізується в реальних умовах проходження практики.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА» ТА «ЛОГІСТИКА»

*проф. Посилкіна О.В., доц. Сагайдак-Нікітюк Р.В., Деркач Н.Ю.
Кафедра управління та економіки підприємства*

Сьогодні в Україні при працевлаштуванні головними критеріями відбору претендентів є освітній рівень та досвід роботи.

Роботодавці розуміють, що випускники вищих навчальних закладів, як правило, не мають досвіду роботи, тому вони оцінюють прикладну теоретичну підготовку, практичні навички та особисті якості, які випускники придбали та розвинули під час навчання.

Практична підготовка студентів є невід’ємною і дуже важливою складовою процесу підготовки майбутніх фахівців.

На кафедрі управління та економіки підприємства відповідно з Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів застосовуються різноманітні види практичної підготовки, але найбільша увага приділяється переддипломній практиці.

Переддипломна практика є заключною ланкою практичної підготовки, яка проводиться перед захистом магістерських робіт.

По закінченню переддипломної практики студент складає письмовий звіт, але особливістю магістерської практики з економіки підприємства та логістики є підготовка ще й наукового звіту. Цей етап переддипломної практики є дуже важливим для виконання дипломної магістерської роботи, розробки її аналітичної й рекомендаційної частин.

Науковий звіт повинен мати належну логічну побудову, тобто забезпечувати послідовний і всебічний розгляд широкого кола питань відносно проблематики дипломної роботи.

Завданнями наукового звіту є:

- дослідження стану розробки питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та зарубіжній літературі;
- вивчення структури та основних завдань магістерського дослідження;
- оволодіння методикою обробки та аналізу статистичних даних;
- апробація основних теоретичних і практичних рекомендацій магістерської роботи.

Обов'язковою вимогою до наукового звіту є обґрунтування наукової новизни основних положень дослідження.

З метою покращення професійної підготовки майбутніх фахівців, а саме забезпечення розвитку їх професійної компетентності, на нашу думку, необхідно створювати, а подальшому й розвивати зв'язки з закордонними вищими навчальними закладами, підприємствами і компаніями з приводу організації практики.

Проходження практики за кордоном сприяє розвитку фахової, соціальної та інтелектуальної компетентностей студентів завдяки:

- отриманню і покращенню знань іноземних мов;
- сприянню розвитку гнучкості та здатності до співпраці та ефективного спілкування;
- вивченню реалій життя інших країн;
- ознайомленню із закордонними ринками;
- порівнянню робочих процесів в Україні та за кордоном;
- оволодінню фаховими знаннями на закордонних підприємствах.

Найкращий вітчизняний та зарубіжний досвід свідчить, що доцільним є:

- розширення системи стажування студентів 3-5 курсів економічних спеціальностей;
- впровадження інноваційних форм організації захисту звітів з практики в інтерактивному режимі із залученням фахівців підприємства, що є базами практики;

– розробка комп'ютерних багатofункціональних моделей сучасних підприємств, так званих «віртуальних підприємств», для рішення різноманітних виробничих завдань в аудиторних умовах.

ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ПРАКТИКА ПО МЕНЕДЖМЕНТУ И МАРКЕТИНГУ В ФАРМАЦИИ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТА

проф. Котвицкая А.А., ас. Мазурец С.И., Лелях А.В.

Кафедра социальной фармации

Современное развитие фармации требует от специалистов отрасли достаточно высокого уровня знаний и творческой инициативы, владения современными методами управления фармацевтическими организациями, а также проведение анализа маркетинговой среды с целью ее стабильного положения на фармацевтическом рынке. Поэтому научно-практическое применение менеджмента и маркетинга в организациях фармацевтического профиля позволит обеспечить высокое качество в сфере лекарственного обеспечения населения. Как правило, реализация наших теоретических знаний и практических навыков осуществляется во время прохождения производственной практики, которая является важной составной частью в подготовке провизора и помогает студентам адаптироваться к будущему месту работы.

Целью производственной практики по дисциплине менеджмент и маркетинг в фармации (ММФ) является углубление теоретических знаний и практических навыков, полученных в процессе обучения, относительно самостоятельной работы в качестве руководителя или специалиста в области маркетинга и способности осуществления предпринимательской деятельности в условиях рыночных отношений. Основное ее назначение – приобрести умение выполнять студентами деятельности, связанной с реализацией функций управления и планирования в качестве руководителя или специалиста, проведением маркетинговых исследований рынка лекарственных средств, разработкой рыночной стратегии предприятия, рекламной деятельностью, организацией товародвижения и сбыта фармацевтического товара.

При прохождении практики студенты обязаны полностью выполнить задания предусмотренные программой практики, подчиняться действующим в учреждении,

организации правилам внутреннего распорядка, активно участвовать в общественной жизни коллектива учреждения, организации, нести ответственность за выполняемую работу и ее результаты. На базах производственной практики студенты углубляют знания по теоретическим основам и основным положениям менеджмента и маркетинга, решают ряд актуальных экономических, аналитических и производственных заданий.

Таким образом, можно утверждать, что производственная практика по дисциплине «Менеджмент и маркетинг в фармации» – один из основных этапов, позволяющих закрепить теоретические знания и приобрести необходимые для профессионального роста умения и навыки принятия самостоятельных решений во время работы в конкретных социально-экономических условиях высокой конкуренции и неопределенности среды фармацевтического рынка, быть конкурентоспособными и высококвалифицированными специалистами.

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ГОТОВИХ ЛІКАРСЬКИХ ФОРМ ПРИ ПРИГОТУВАННІ ЕКСТЕМПОРАЛЬНИХ ЗАСОБІВ

доц. Данькевич О.С., Гончарова А.І.

Кафедра технології ліків

Згідно положень Державної фармакопеї України та наказу МОЗ України № 812 від 17.10.2012 р. при виготовленні екстемпоральних лікарських засобів для внутрішнього та зовнішнього використання можливим є використання готових лікарських засобів.

Використання лікарських засобів промислового виробництва дозволяє і лікарям, і провізорам в аптеці вирішити проблему доступності ліків для населення. Адже, як відомо, на українському фармацевтичному ринку левова частка субстанцій є імпортними. Їх закупка та доставка в аптеки створює ряд проблем фінансового та організаційного характеру. Використання ж готових препаратів з цими субстанціями дає змогу лікарям враховувати індивідуальні особливості окремого пацієнта і виписувати необхідні сполучення інгредієнтів в одному екстемпоральному препараті.

Серед готових препаратів найчастіше використовують таблетки при приготуванні мазей, розчини в ампулах – при приготуванні мікстур та крапель. Робота фармацевта при цьому не ускладнюється, за виключенням відкриття ампул чи розтирання таблеток. Але фармацевт, використовуючи готові лікарські препарати, може бути впевнений у точній концентрації діючих речовин, яку гарантує виробник.

Водночас, виготовлені на заводі лікарські препарати містять не лише діючі субстанції, а й ряд допоміжних речовин, які не завжди бажані в екстемпоральних ліках, особливо для дітей. Також при використанні готових розчинів може змінюватись загальний об'єм лікарської форми, що лікар не завжди враховує при виписуванні рецепту. Це в свою чергу може впливати на концентрацію та як наслідок – на ефективність препарату. Тому актуальним є постійний зв'язок фармацевта з лікарем для вирішення подібних питань. Лікарі при виписуванні екстемпоральних прописів обов'язково мають вказувати, в якій лікарській формі і в якій концентрації вони прописують той чи інший готовий лікарський препарат.

АНАЛИЗ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

ЦРА № 216 г. ЕНАКИЕВО

доц. Орловецкая Н.Ф., Курочкин С.С.

Кафедра технологии лекарств

Для прохождения практики по аптечной технологии лекарств была выбрана ЦРА № 216 г. Енакиево. За время прохождения практики мною было проанализировано соблюдение лицензионных требований к помещениям и оборудованию аптеки, а также санитарного режима. Были рассмотрены практические аспекты приготовления лекарств по индивидуальным прописям в условиях районной аптеки. Так же я ознакомился с организацией хранения и учета лекарственных препаратов, стоящих на предметно-количественном учете, с получением воды очищенной, санитарной обработкой посуды и оборудования, использующегося в технологическом процессе приготовления лекарственных препаратов.

Кроме того, мною был проведен анализ рецептов на экстемпоральные лекарственные средства, поступившие в аптеку за время прохождения практики. В среднем, каждый день поступало около 30-50 рецептов. Среди выписываемых рецептов

были практически все лекарственные формы (ЛФ), кроме суппозиторий и ЛФ, требующих асептических условий приготовления. Отсутствие рецептов на приготовление стерильных ЛФ обусловлено тем, что аптека не имеет лицензии на их приготовление.

Кроме приготовления лекарств по индивидуальным прописям, аптека обслуживает Центральную городскую и Центральную детскую больницу. Среди требований-накладных, преобладали требования на приготовление 3% раствора пероксида водорода.

В целом, по отзывам работников аптеки, в последние годы увеличивается количество выписываемых рецептов на экстенпоральные препараты, что говорит о том, что приготовление экстенпоральных лекарственных средств пользуется спросом и остается по-прежнему актуальным, не смотря на огромный ассортимент лекарственных средств заводского производства.

ЭКСТЕМПОРАЛЬНОЙ РЕЦЕПТУРЕ БЫТЬ!

доц. Орловецкая Н.Ф., Лыткин Д.В.

Кафедра технологии лекарств

За последние годы в больницах и поликлиниках, а также в частных клиниках восточного региона Украины отмечена тенденция к увеличению выписывания рецептов на экстенпоральные лекарства. Количество же производственных аптек постоянно уменьшается. Все государственные аптеки, которые работали самостоятельно, были объединены в одно коммунальное предприятие «Фармация», которое на данный момент объединяет 80% аптек Луганской области, и в том числе единственная в области производственная аптека №369. Стоит отметить, что эта аптека является межбольничной и обслуживает все медицинские учреждения Луганской области по приготовлению практически всех экстенпоральных лекарств в различных лекарственных формах.

Аптека №369 – большая производственная аптека (площадь около 430 м²). Ежедневно в аптеке готовится более 150 единиц экстенпоральных лекарств по рецептам и ВАЗ: раствор протаргола 1% 50 мл (80 флаконов), порошки сульфацил-натрия по 0,05 (500 единиц), раствор кислоты борной 4% (8 л), раствор фурацилина 0,02% по 200 мл) и др. Ассистентская принимает все рецепты, выписанные врача-

ми разных ЛПУ, а также продублированные на сигнатуре рецепты, переданные для приготовления из других аптек. Асептический блок выполняет заказы на серийное производство стерильных лекарств с использованием средств малой механизации.

Проанализировав производственную деятельность аптеки, стоит отметить продуктивность и многопрофильность приготовления экстемпоральных лекарств, а также сделать вывод, что в скором времени одной производственной аптеки на всю Луганскую область станет просто недостаточно.

НОВОЕ В ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКЕ ПО АПТЕЧНОЙ ТЕХНОЛОГИИ ЛЕКАРСТВ

ас. Толочко Е.В., Пилявская Ю.Г.

Кафедра технологии лекарств

Одной из лучших баз производственной практики по аптечной технологии лекарств является ООО «Днепродзержинская центральная аптека», рецептурно-производственный отдел которой оснащен оборудованием для приготовления твердых, жидких и мягких лекарственных форм. Рецептура аптеки включает в себя экстемпоральные прописи как для взрослых, так и для детей разных возрастов.

Руководство практикой осуществляет заведующая аптекой Г.А. Миханошина. Практика начинается с инструктажа по технике безопасности и обозначения обязанностей студента во время прохождения практики. Студенты принимают участие непосредственно в приготовлении лекарственных средств для взрослых, в лабораторно-фасовочных работах, а также имеют возможность изучения производственной документации и нормативной базы аптеки.

Отдельно хотелось бы поблагодарить и отметить высокий уровень профессионализма персонала, их доброжелательное отношение ко мне, активную помощь и участие в процессе практики.

Кафедрой технологии лекарств Национального фармацевтического университета была предоставлена возможность дистанционного обучения: я проходила онлайн тестирование по дисциплине, а руководитель практики от кафедры – контролировал результаты, что позволило быстро выявить и устранить пробелы теорети-

ческих знаний. Также руководитель практики от кафедры осуществлял консультации по возникающим в процессе прохождения практики вопросам.

Таким образом, новые формы работы кафедры технологии лекарств и полноценное прохождение производственной практики по аптечной технологии лекарств обеспечивают качественное улучшение уровня теоретических знаний и закрепление практических навыков.

SHORT REVIEW: COMPOUNDING PRACTICE IN ZAMBIA PHARMACY

*prof. T.G. Yarnykh, as. M.V. Buryak, A. Tattis
Technology of Drugs Department*

The health care is facing massive changes worldwide and professionals in the system are having a rethink of their roles. Pharmacy profession has responded to these changes mainly by making pharmaceutical care its philosophy of practice, its mission, its professional mandate and its professional aspiration, and in fact, its measure of quality.

Pharmacy profession has transited through different stages in search of value-pharmacy, compounding, distribution, clinical pharmacy, and pharmaceutical care. In fact, compounded products have gradually regained popularity in recent years driven by the need for individualized therapies. To do this, compounding pharmacists combine or process appropriate ingredients using various tools. Therefore, many view compounding as a niche in the pharmacy profession. That why compounding practice is impotent skills for pharmaceutical students.

In this year I passed compounding training in the pharmacy “Lusaka Supreme Care Pharmacy Limited», Zambia. Chemist’s shop occupies the isolated apartment with private entrance. A preparation medicine in obedience to the requirement of Good Pharmaceutical Practice is a component of practical activity of this pharmacy and matters in providing of the health protection system of the country. Among technological equipment present in this pharmacy: electronic balances, different metering devises, homogenizer, mixers and etc. In their work pharmacist use special computer programs, normative documents and reference literature.

During the compounding practice are dominated soft medicinal forms, for example ointment, creams and gels for the treatment of skin diseases, wounds, burns. A lot of them contain antibiotics. Also, during practice, I was preparing an antiseptic solution. However, I should note that a significant part of drugs are still drugs prepared on the manufacturing.

**НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ФАРМАКОГНОЗІЇ
ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНИХ СТУДЕНТІВ З КУРСУ,
ЯК ПЕРЕВІРКА ЗДОБУТИХ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК
проф. Хворост О.П., доц. Сидора Н.В.
*Кафедра фармакогнозії***

Підготовка висококваліфікованих фахівців з ідентифікації, заготівлі, сушки та зберігання лікарської рослинної сировини (ЛРС) є нагальним завданням сучасної фармацевтичної науки, зокрема фармакогнозії. Лікарські препарати на рослинній основі широко використовуються в сучасній медицині для лікування та профілактики захворювань різної етіології, що пояснюється досить низькою токсичністю та відсутністю негативних проявів в процесі їх використання. Джерелами біологічно активних речовин (БАР) для виробництва фітопрепаратів являється лікарська рослинна сировина ЛРС, переробка якої потребує певних навичок та вмінь.

Навчальна практика з фармакогнозії спрямована на закріплення студентами теоретичних знань та практичних навичок, здобутих в процесі навчання та є підготовчим етапом, що створює передумови підготовки до інших дисциплін «Ресурсознавство лікарських рослин», «Стандартизація лікарських засобів» тощо.

Після проходження навчальної практики студент здобуває: уміння ідентифікувати лікарські рослини (ЛР) та ЛРС за морфологічними ознаками; уміння користуватися спеціальною літературою (визначники ЛР, ботанічні довідники); правила заготівлі та гербаризації ЛР та ЛРС, що містить БАР різних хімічних груп; уміння оцінити показники, що обумовлюють якість ЛРС; правила зберігання ЛРС різних морфологічних груп та різного складу БАР.

Таким чином, навчальна практика з фармакогнозії є невід'ємною частиною курсу, спрямована на розширення та закріплення одержаних теоретичних знань, а також придбання нових вмінь та навичок роботи з ЛР та ЛРС.

ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ФАРМАКОГНОЗІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 3 КУРСУ ІНОЗЕМНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

доц. Сидора Н.В., доц. Бойнік В.В.

Кафедра фармакогнозії

Виробнича практика з фармакогнозії для студентів іноземного факультету проводиться з метою закріплення, вдосконалення, розширення одержаних знань та отримання певних вмінь з ідентифікації, заготівлі, сушки та зберігання лікарської рослинної сировини (ЛРС). Специфікою проведення практики є те, що студенти мають унікальну можливість отримати навички роботи з лікарськими рослинами (ЛР) та ЛРС, які не характерні для флори їх країн, що сприяє розширенню їх світогляду щодо до існуючої номенклатури джерел біологічно активних речовин (БАР).

Для підвищення ефективності практики на кафедрі фармакогнозії створено методичні рекомендації «Виробнича практика з фармакогнозії» для студентів 3 курсу іноземного факультету спеціальності «Фармація», які містять в собі як теоретичну частину (правила гербаризації ЛР, заготівлі та сушки ЛРС), так і детальну інформацію що до: мети та завдань практики; переліку навичок та вмінь, якими повинні володіти студенти після проходження практики; обов'язків студентів під час проведення практики. Також наведені критерії, за якими оцінюються результати виробничої практики.

Практика здійснюється на відповідних базах практики з залученням висококваліфікованих фахівців: ботанічні сади при Національному фармацевтичному університеті та Національному університеті ім. В. Н. Каразіна. З метою ознайомлення студентів з зовнішнім виглядом ЛР, умовами їх зростання, гербаризації та заготівлі ЛРС здійснюються виїзди у різноманітні природні біоценози.

Практика з фармакогнозії є завершальним етапом вивчення дисципліни та остаточною перевіркою якості одержаних студентами вмінь та навичок, а також створює передумови (теоретичне та практичне підґрунтя) для ефективного використання отриманих знань при вивченні інших дисциплін.

**ПЕРШИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З ФАРМАКОЕКОНОМІКИ У СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ
НАВЧАННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КЛІНІЧНА ФАРМАЦІЯ»**

проф. Яковлєва Л.В., проф. Бездітко Н.В., проф. Кузнєцов І.Е.,

доц. Герасимова О.О.

Кафедра фармакоелекономіки

Обов'язковою складовою освітньо-професійної програми підготовки студентів спеціальності «Клінічна фармація» у Національному фармацевтичному університеті є їх практична підготовка на базах практики. «Фармакоелекономіка» є професійно-орієнтовною навчальною дисципліною для студентів даної спеціальності. Теоретичні знання з фармакоелекономіки та практичні навички оцінки клінічної ефективності, безпеки та економічної доцільності фармакотерапії різних захворювань, отримані при навчанні в ВУЗі, клінічні провізори можуть застосовувати в щоденній професійній діяльності при здійсненні фармацевтичної опіки, проведенні консультативної роботи серед лікарів, провізорів та населення з питань раціонального призначення лікарських препаратів.

В Національному фармацевтичному університеті студенти 5 курсу спеціальності «Клінічна фармація» денної форми навчання проходять практику з фармакоелекономіки з 2003 року. Вона проводиться протягом двох тижнів у місцях майбутньої роботи даних фахівців (в аптеках та лікувально-профілактичних установах (ЛПУ)), а також на кафедрі фармакоелекономіки, де студенти проводять пошук в електронних медичних базах даних інформації щодо ефективності лікарських засобів, які були включені до локальних формулярів ЛПУ.

Студенти спеціальності «Клінічна фармація» заочної форми навчання вперше у 2012 році на 5 курсі проходили виробничу практику з фармакоелекономіки. Вона проводилась в аптеках за місцем їх проживання: в Харківській, Донецькій, Сумській та Рівненській областях.

Враховуючи віддаленість баз практики від м. Харкова, студенти щоденно або в телефонному режимі, або за допомогою електронної пошти спілкувались з керівником виробничої практики від кафедри фармакоелекономіки з метою інформування

про хід практики та, при необхідності, отримання консультацій щодо виконання завдань, передбачених програмою практики.

Під час проходження практики студенти ознайомились з документацією аптеки, необхідною для проведення фармакоекономічних досліджень, отримали практичні навички визначення найбільш економічно вигідних лікарських засобів серед оригінальних препаратів та їх аналогів-генериків різних виробників, ОТС-препаратів, що застосовуються для лікування певного захворювання, засобів профілактичної спрямованості дії. Одночасно студенти придбали навички оцінки споживання лікарських засобів, проведення їх АВС- та частотного аналізу в умовах аптеки, а також надання рекомендацій з позицій фармакоекономіки відвідувачам аптеки щодо придбання лікарських препаратів. Під час проходження практики студенти також інформували провізорів аптеки щодо фармакоекономічних переваг певних лікарських препаратів та можливості використання даної інформації при проведенні фармацевтичної опіки та для оптимізації асортименту лікарських засобів аптеки.

За результатами опитування, всі студенти 5 курсу спеціальності «Клінічна фармація» заочної форми навчання мали практичний досвід роботи в аптеці. Після проходження виробничої практики з фармакоекономіки всі вони зазначили, що отримані навички проведення фармакоекономічного аналізу лікарських засобів необхідні їм під час роботи в аптеці та підвищують їх професійну компетентність.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ОЗНАЙОМЧОЇ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ

*проф. Кіресв І.В., доц. Рябова О.О.,
доц. Жаботинська Н.В., доц. Кашута В.Є.
Кафедра фармакотерапії*

Навчально-ознайомча медична практика, яка проводиться на базах різних лікувальних установ, дає можливість студентам закріпити придбані теоретичні знання, оволодіти практичними навичками та уміннями надання першої медичної допомоги при різних невідкладних станах, правилами та способами доставки потер-

пілих до лікувальних установ, принципами догляду за хворими та потерпілими, проведенням лікувальних процедур і маніпуляцій.

З метою відпрацювань практичних навичок, якими студенти повинні оволодіти під час проходження навчальної ознайомчої медичної практики, на кафедрі створено навчально-тренінговий клас. Навчально-тренінговий клас обладнаний фантомами та тренажерами: тренажер для відпрацювання практичних навичок з серцево-легеневої та мозкової реанімації, фантом промивання шлунку, тренажер для внутрішньовенних та підшкірних ін'єкцій, фантом сідничний на підставці, акушерський фантом з лялькою, фантом катетеризації чоловічий та жіночий; медичними приладами та засобами: тонометри механічні та електронні, термометри ртутні та інфрачервоні, очисні клізми, газовідвідна трубка, катетери чоловічий та жіночий, шини, джгути кровоспинні та венозні, засоби для догляду за тяжкохворими та немовлятами, шприци, бинти еластичні, марлеві, гіпсові, вата, антисептичні засоби; наочними навчальними плакатами.

Таким чином, оволодіння практичними навичками під час проходження навчальної ознайомчої медичної практики дозволить сформувати фахівця, здатного швидко та правильно зорієнтуватися у складній ситуації, не допустити фатальних помилок або втрати часу, здійснити першочергові кроки, що врятовують життя людини і забезпечать в подальшому успішне лікування.

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ОЗНАЙОМОЧОЇ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ПРОВІЗОРА

*проф. Кіресв І.В., доц. Рябова О.О.,
доц. Жаботинська Н.В., доц. Кашута В.Є.
Кафедра фармакоterapiї*

Відповідно до статті 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» та Постанови Кабінету Міністрів України № 1115 від 21 листопада 2012 р., які набули чинності з 1 січня 2013 року, фармацевтичні працівники є особами, які зобов'язані надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані та повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги. Особливе місце у підготовці кваліфікованих фахівців, які повинні своєчасно зробити та якісно провести не-

відкладні медичні заходи, посідає навчальна ознайомча медична практика (НОМП).

НОМП проводиться відповідно до навчального плану на 2 курсі протягом I календарного тижня на базах різних лікувальних установ. Під час проходження НОМП студенти мають можливість закріпити придбані теоретичні знання, оволодіти практичними навичками та уміннями надання першої домедичної допомоги при різних невідкладних станах: анафілактичному шоці, нападу стенокардії, нападу бронхіальної астми, нападу епілепсії, пораненнях, кровотечах, опіках та відмороженнях, термінальних станах, пошкодженнях кісток та суглобів та ін., принципами догляду за хворими та потерпілими, проведенням лікувальних процедур і маніпуляцій. Відпрацювання практичних навичок проводиться в навчально-тренінговому класі, який створено на кафедрі фармакотерапії та обладнаний фантомами та тренажерами, засобами для надання домедичної допомоги та догляду за тяжкохворими, та закріплюється під час проходження НОМП в лікувальних закладах біля ліжка хворого.

Таким чином, НОМП надає можливість студентам оволодіти практичними навичками надання домедичної допомоги потерпілим у невідкладних станах, що врятує життя людини, а в подальшому буде сприяти успішному лікуванню та попередить розвиток тяжких ускладнень.

ОСОБЕННОСТИ АНАЛИЗА ГОМЕОПАТИЧЕСКИХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ФОРМ

доц. Бурьян А.А, Сердюк Д.В.

Кафедра фармацевтической химии

Гомеопатия— вид альтернативной медицины, предполагающий использование сильно разведённых препаратов, которые, предположительно, вызывают у здоровых людей симптомы, подобные симптомам болезни пациента. Основоположник и автор термина – немецкий врач Христиан Фридрих Самуэл Ганеман. Гомеопатические препараты не содержат значимых количеств какого-либо действующего вещества, а представляют собой, в основном, нейтральные – воду, этанол или са-

хар. В связи с этим возникает вопрос о методах анализа готовых гомеопатических лекарственных форм.

В период прохождения производственной практики по фармацевтической химии на базе ООО «Гомеопатическая аптека», расположенной в г. Харькове, по ул. Руставели-2 мною были приобретены навыки как приготовления гомеопатических препаратов, так и их анализа.

Также в аптеке проводится анализ воды очищенной, готовых гомеопатических разведений и препаратов.

В процессе практической деятельности наиболее ценными были навыки, приобретенные в процессе изучения фармацевтической химии: техника проведения качественных реакций, реакций идентификации на различные функциональные группы, а также реакции определения примесей.

Рабочее место провизора-аналитика оснащено набором реактивов, необходимых в его работе, набором пипеток, бюреток, ГФУ со всеми дополнениями, а также другой справочной литературой.

Вода, которая используется в качестве растворителя для гомеопатических препаратов, анализируется в соответствии с требованиями Государственной Фармакопеи Украины на кислотность и щелочность, содержание восстанавливающих веществ, нитратов, хлоридов, сульфатов, солей аммония, кальция и магний, сухой остаток и микробиологическую чистоту согласно статье «Вода очищенная».

Готовые гомеопатические препараты анализируются в зависимости от использованного разведения. Препараты, содержащие активное вещество в разведении ниже С2 (1:10 000) анализируются в соответствии с теми же требованиями, которые предъявляются к лекарственным средствам, описанным в ГФУ.

Препараты, содержащие активное вещество в концентрации от С2 до С3 (1:10 000 до 1:1000 000) контролируют после проведения приемов концентрирования (упаривание, сплавление, сожжение) одним из подходящих методов, описанных в Государственной Фармакопее Украины. Лекарственные средства, содержащие активное вещество в разведении от С4 до С6 (от 1:100000000 до 1:000000000000), контролируются в пробе, соответствующей суточной дозе, а в отдельных случаях – в пробе, соответствующей дозе, прописанной на курс лечения. А для препаратов,

содержащих активный компонент в разведении, большем, чем С6, качество обеспечивается соблюдением технологического процесса, т.е. они готовятся под присмотром провизора-аналитика.

Качество спирта этилового, используемого для приготовления препаратов, соблюдается в соответствии со статьей ГФУ. Так же проводится и контроль настоек, используемых в процессе приготовления гомеопатических лекарственных средств.

В целом, хочется отметить то, что во время прохождения практики по фармацевтической химии мною были закреплены теоретические знания и практические навыки, приобретенные в курсе изучения предмета. Кроме того, особо хочется отметить приобретенные знания, полученные при прохождении практики, в частности, касающиеся специфики приготовления гомеопатических лекарственных форм, а также особенностей их анализа в зависимости от концентрации действующего вещества.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ
З ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ХІМІЇ НА БАЗІ
АПТЕКИ № 195 м. ХАРКОВА
доц. Бур'ян Г.О., Блохівець М.Ю.
Кафедра фармацевтичної хімії**

Виробнича практика з фармацевтичної хімії є важливою частиною навчального процесу і служить для закріплення і розширення теоретичних знань і практичних навичок, необхідних студентам для майбутньої роботи в практичній фармації. Основною метою виробничої практики для кожного студента є вивчення на сучасному рівні методів контролю якості лікарських засобів, базуючись на теоретичних знаннях, отриманих за період навчання, які є необхідними для виконання професійних завдань провізора з контролю якості лікарських засобів.

Багатьма студентами НФаУ була пройдена навчальна практика з фармацевтичної хімії на базі аптеки № 195 міста Харкова. Термін проходження становив – 4 тижні у ІХ семестрі (з 18.02.13 по 17.03.13). Аптека на даний момент по формі власності – комунальне підприємство охорони здоров'я. Заклад має вигідне розташування: у центрі транспортної розв'язки проспекту Орджонікідзе, графік роботи з 8.00 до 20.00, без вихідних. Завдяки великому асортименту та необхідному об'єму препаратів, аптека №195 має можливість надати своєчасну першу допомогу населенню.

Під час проходження практики студенти працювали на робочому місці провізора аналітика під керівництвом провізора аналітика. Кожен зі студентів був ознайомлений з загальним розміщенням і оснащенням робочого місця, ознайомилися з наказами та іншою нормативною документацією з контролю якості лікарських засобів.

Робоче місце провізора-аналітика оснащене столом та всім необхідним для проведення контролю якості лікарських засобів: набір реактивів для проведення якісного аналізу води очищеної, рефрактометр, потенціометр, штатив для пробірок, все розташовано з урахуванням зручності використання. На столі знаходяться довідкові таблиці та нормативна документація.

В своїй роботі провізор-аналітик керується: Державною фармакопеею України, Законом про лікарські засоби, посадовим інструктажем, інструкцією по контролю якості лікарських засобів, виготовлених у аптеці та ін.

Незалежно від джерела надходження, лікарські засоби підлягають вхідному контролю. Лікарські засоби, виготовлені в аптеках за індивідуальними рецептами або вимогами лікувальних закладів, піддаються внутрішньоаптечному контролю: письмовому, органолептичному та контролю при відпуску – обов'язково; опросному і фізичному – вибірково, а також хімічному контролю. Хімічний контроль полягає в оцінці якості виготовлення ЛЗ за показниками «Тотожність», «Випробування на чистоту та допустимі межі домішок» (якісний аналіз) та «Кількісне визначення» (кількісний аналіз) ЛЗ, що входять до його складу. Аналіз води очищеної проводять щоденно, 2 рази в квартал воду перевіряють у санітарно-епідеміологічній станції і 1 раз в квартал у лабораторії НФаУ.

Під час практики студенти ознайомилися з рецептурою, що надходить до аптеки та її асортиментом. Найчастіше зустрічались такі прописи: краплі в ніс, спиртові протирки для шкіри, мазі, мікстури. Можна відзначити, що краплі в ніс (найпоширеніший склад: адреналін, дифенгідрамін, алое, оксиметазолін, цефтриаксон або гентаміцин) та мазі (на основі вазеліну та ланоліну, з сіркою, анестезином, саліциловою кислотою та дифенгідраміном) виписуються загалом для дітей, а мікстури (з калію бромідом, настойкою валеріани) та спиртові протирки для шкіри (з саліциловою кислотою, резорцином, хлорамфеніколом) – для дорослих.

За період проходження практики з фармацевтичної хімії кожен із студентів здобув і закріпив навички з контролю якості лікарських засобів з використанням фізичних, фізико-хімічних та хімічних методів аналізу. Завдяки належній організації роботи та персоналу, студенти мали можливість застосувати теоретичними знання і практичні прийоми, здобуті під час навчання, для оцінки якості лікарських засобів в умовах аптеки.

**НОВЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ И ИХ СВЯЗЬ С
УЛУЧШЕНИЕМ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ
ВЫПУСКНИКОВ КОЛЛЕДЖА НФаУ
НА РЫНКЕ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ УСЛУГ**

Егорова А.И.

Колледж Национального фармацевтического университета

Каждая педагогическая эпоха породила свое поколение технологий. Первое поколение образовательных технологий представляло собой традиционные методики; технологии второго и третьего поколений были модульно-рейтинговыми и блочными системами обучения; к четвертому поколению образовательных технологий относится интегральная технология.

Метод интеграции позволяет осуществить межпредметную координацию учебного материала с целью его оптимизации. Данный метод позволяет адаптировать содержание учебных программ к возможностям конкретных учащихся, создает благоприятные условия для развития личности каждого учащегося, максимально возможной успешности обучения.

Преподавание такой специальной дисциплины, как фармакология, использует как традиционные, так и инновационные методы обучения. В данном случае они находятся в постоянной зависимости, дополняют друг друга, существуют на одном уровне.

На практическом занятии по фармакологии используется, например, следующая интегрированная методика:

✓ один из студентов (по очереди) излагает материал текущего занятия, используя упаковки лекарств соответствующей темы, (осуществление принципа наглядности);

✓ одновременно студенты задают вопросы на соответствующую тему, связанные с другими предметами (фармацевтической химией, фармакогнозией), выясняется при этом, например, химическая реакция соответствующая механизму действия лекарственного препарата (механизм действия нитрофуранов, связанный с переходом нитрогруппы в аминогруппу);

✓ обсуждаются вопросы связанные с фармацевтической опекой (рациональное применение лекарства);

✓ регулярно связывается классификация лекарств по изучаемой теме с классифицированной системой АТС (Anatomical Therapeutic Chemical classification system) той системой, которая применяется в аптечных учреждениях фактически;

✓ выясняем в очередной раз принципы образования международных непатентованных названий лекарств;

✓ вспоминаем, каким образом, по некоторым тривиальным названиям лекарства можно определить фармакологическую группу лекарственного препарата;

✓ изучая формы выпуска, связываем их с особенностями применения данного лекарства;

✓ получаем информацию по некоторым лекарственным препаратам через Интернет, обсуждаем положительные и отрицательные моменты данной информации;

✓ затем, совместно, разбираем итоги, и, делаем общие выводы (чему научились в ходе занятия, как можно использовать в дальнейшем то, чему научились).

Таким образом, практическое занятие по фармакологии, как бы встраивается в общую систему обучения данной специальности.

Обеспечивается повышение качества и непрерывности теоретической и практической подготовки специалистов. Происходит правильное планирование и организация самостоятельной работы.

При этом реализуется задача, использования полученных знаний для использования в будущей практической деятельности.

1. Студент, рассказывая о лекарственном препарате остальным студентам подгруппы, учится информировать больного о всех свойствах лекарства.

2. Понимает значение кода АТС, который обязательно указывается в аннотации, для правильного размещения лекарственных препаратов в аптеке.

3. Знает о регистрации и перерегистрации лекарственных препаратов в Украине.

4. Учитесь избегать общего подхода к реализации лекарственного препарата (чем дороже лекарственный препарат, тем выгоднее его продавать).

5. Определяет смысл, ценности, нормы, установки, которые ему могут быть заданы администрацией аптеки.

6. Ему задается алгоритм непрерывного обучения, творческого подхода к своей специальности.

Вывод. Используемые в преподавании фармакологи технологии направлены на формирование у будущих фармацевтов профессионально важных качеств, обеспечивающих в дальнейшем успешную профессиональную деятельность.

ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ У СИСТЕМІ ВНЗ

Зеленський Р.М.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Професійно-прикладна фізична підготовка (ППФП) визначається в науковій літературі як підсистема фізичного виховання, спрямована на формування й удосконалення властивостей та якостей особистості, що мають істотне значення для конкретної професійної діяльності.

З огляду на це, заняття з фізичного виховання у ВНЗ мають вирішувати такі професійно-прикладні завдання:

- ✓ виховання соціальної активності особистості;
- ✓ розвиток умінь і навичок швидкого запам'ятовування, оперативного мислення, спостережливості, жестикуляції, раціональної ходьби;
- ✓ забезпечення належного функціонування центральної, серцево-судинної, дихальної та м'язової систем, системи терморегуляції; удосконалення зорового, слухового, вестибулярного апаратів;
- ✓ зміцнення здоров'я, профілактика можливих захворювань;
- ✓ формування елементарних професійно-важливих психофізичних якостей: загальної та статичної витривалості м'язів тулуба, спини, рук; швидкості й точності рухів; усіх видів сенсомоторної реакції, спритності, витривалості, цілеспрямованості, дисциплінованості, ініціативності тощо.

Зміст ППФП визначається вимогами до особистості спеціаліста і, перш за все, до його фізичної та психологічної підготовки, що в свою чергу обумовлюються факторами, тісно пов'язаними зі специфікою професійної діяльності. До таких належать: умови праці, в яких буде проходити трудова діяльність (приміщення, лабо-

раторія, промисловий цех); мікроклімат; режим праці та відпочинку; характер «робочих рухів»; межі зони робочого місця; основні види професійних ризиків тощо.

Слід зауважити, що зміст та організація ППФП студентів фармацевтичних ВНЗ має свої особливості. Вони вирішують широкий спектр спеціальних завдань, для реалізації яких відбираються найбільш адекватні та ефективні методи і засоби фізичного виховання. Водночас, ця підготовка не є якоюсь відокремленою від системи фізичного виховання, а є органічно пов'язаною з усіма її основними напрямками. Тому використовує її засоби, методи та форми, які сприяють формуванню психічних та вольових якостей, засвоєнню знань і вмінь у галузі виробництва, розвитку професійно важливих сенсорних, розумових, рухових, організаторських навичок й забезпечують високий рівень функціонування всіх органів, систем і психічних процесів людського організму.

Упровадження ППФП в практику фізичного виховання студентів фармацевтичних ВНЗ створює передумови до скорочення термінів професійної адаптації, підвищення професійної майстерності, досягнення високої працездатності.

Вищезазначене вимагає узгодження навчальних програм з фізичного виховання для вищих фармацевтичних навчальних закладів відповідно до завдань і вимог ППФП.

Отже, заняття з фізичного виховання в умовах ВНЗ, зокрема фармацевтичного профілю, реалізують покладені на них завдання повною мірою лише за умови цілеспрямованої розробки системи професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх спеціалістів.

Література

1. Раевский Р.Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов технических вузов / Р.Т. Раевский. – М. : Высшая школа, 1985. – 120 с.
2. Зеленський Р.М. Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх провізорів / Р.М.Зеленський // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 1. – С. 52-55.
3. Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів: здобутки, проблеми та шляхи їхнього вирішення у контексті вимог Болонської декларації : Все-

укр. наук.-практ. конф. (2007; Київ) : матеріали. – К. : Видав. дім «Києво-Могилянська акад.», 2007. – 223 с.

**МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ
ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ»**

Вершкова І.В., Крикля В.В., Мартинова О.В, Цихманова І.В.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Дисципліна «Організація та економіка фармації» є однією з профільних навчальних дисциплін і входить до циклу професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці молодших спеціалістів фармації, предметом вивчення якої є: процес лікарського забезпечення, інформування про лікарські засоби, систему аптечного виробництва і контролю якості ліків, визначення потреби в лікарських засобах, фінансову діяльність аптечних установ.

Особливості функціонування фармацевтичного ринку вимагають від майбутніх фахівців професійного володіння питаннями організації та здійснення діяльності аптек, фармацевтичних фірм різних форм господарювання та власності. При вивченні дисципліни «Організація та економіка фармації» студенти формують знання та набувають практичних умінь щодо широкого кола питань з організації ефективної лікарської допомоги населенню України.

Велика увага приділяється набуттю практичних навичок студентами під час практичних занять.

Для оптимізації процесу навчання викладачами коледжу В.І. Криклею, О.О. Цихмановою, І.В. Вершковою, О.В. Мартиновою, відповідно до програми були розроблені робочі журнали: «Організація діяльності аптечних закладів», «Організація рецептурного та безрецептурного відпуску лікарських засобів», «Основи економіки».

Наприкінці навчання програмою передбачено переддипломну практику, для успішного проходження якої і підготовки до держіспиту викладачами коледжу створений «Журнал переддипломної практики».

В робочих журналах порядок подання матеріалу забезпечує поетапність формування навичок у студентів, окремо наведені завдання для самостійної роботи студентів.

Завдання і зразки облікової документації підібрані у відповідності до тем, які вивчаються, а саме: з питань первинного (внутрішньогосподарського) обліку та основ економіки щодо організації роботи аптечних закладів та їх структурних підрозділів; для вивчення правил відпуску рецептурних і безрецептурних лікарських засобів для амбулаторних хворих; організації виготовлення, контролю якості, оформлення та відпуску екстемпоральних лікарських засобів і внутрішньоаптечної заготовки; забезпечення лікарськими засобами і виробами медичного призначення стаціонарних хворих; порядок обліку, руху товарно-матеріальних цінностей та звітності в аптеці.

Частина робочого журналу призначена для контролю самостійної роботи студентів містить в собі: завдання для контролю знань (ситуаційні задачі, розрахункові задачі, завдання для роботи з нормативною документацією), перелік тем самостійної роботи та список рекомендованої літератури.

«Журнал переддипломної практики» включає в себе облікові документи і завдання, які допомагають студентам систематизувати теоретичні знання набуті на аудиторних практичних заняттях і підкріпити їх на робочих місцях в аптеці.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ФАРМАЦІЇ

Гузєва В.В., Гаврилова Н.Б., Кійко І.В.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Сучасна концепція освіти полягає у саморозвитку, самовдосконаленні особистості, а для професійно-освітніх закладів ще й досягненні професійної компетентності. Кожен навчальний заклад, кожен окремо взятий викладач шукає свій шлях досягнення мети. Втілення принципу міждисциплінарності виявляє потужний ресурс у процесі професійної підготовки сучасного фахівця, який має орієнтуватися на творчий рівень діяльності.

Жодна навчальна дисципліна сама по собі у відриві від інших наук неспроможна сформувати професійну компетентність майбутнього фармацевта. Лише інтегрований підхід у навчанні може виконати такі основні функції процесу навчання: методологічну, освітню, розвиваючу, виховну, конструктивну.

Слід мати на увазі, що не лише засвоєння певного обсягу знань робить студента освіченою людиною, компетентним спеціалістом, а й, не в меншій мірі, вміння підійти до аналізу будь-якого об'єкта і явища з різних поглядів, поставити його в різні зв'язки і ситуації, залучити дані з різних навчальних дисциплін. Втілення принципу міждисциплінарності виявляє потужний ресурс у процесі професійної підготовки сучасного фармацевта, який має орієнтуватися на творчий рівень діяльності.

Прикладом використання міждисциплінарних зв'язків для студентів фармацевтичного відділення коледжу НФаУ може бути проведення бінарного заняття дисциплін циклу професійної та практичної підготовки: лабораторне заняття з технології ліків (тема «Ін'єкційні розчини») — лабораторне заняття з фармацевтичної хімії (тема «Лікарські засоби із групи вуглеводів»). Лабораторна робота передбачала приготування ін'єкційного розчину глюкози, враховуючи фізико-хімічні властивості цієї субстанції та проведення якісного й кількісного аналізу приготовленого розчину (до стерилізації). Використання міждисциплінарних зв'язків технології ліків та фармацевтичної хімії дали змогу глибше й повніше усвідомити вивчений матеріал, якісно приготувати лікарську форму, відчути відповідальність за виконану роботу, що є фундаментом для формування професійної компетенції.

Ще однією формою організації навчально-виховного процесу на основі міждисциплінарних зв'язків є проведення у коледжі заходів професійного спрямування – так званих тижнів циклових комісій. Вони включають в себе ряд заходів, взаємопов'язаних загальною ідеєю, які проводяться у позааудиторний час викладачами кожної циклової комісії. Особливо місто займає Всеукраїнський конкурс професійної майстерності «PANACEA». Мета конкурсу – сприяти співробітництву педагогів та студентів для досягнення конкретних результатів, виявити ступінь інтелектуальних і творчих здібностей студентської молоді та визначити рівень сформованості професійної компетенції у майбутніх фахівців. Формування і розвиток творчої активності студента, гармонійної, всебічно розвинутої особистості розгля-

дається як пріоритетний напрямок у діяльності Коледжу Національного фармацевтичного університету.

Таким чином, міждисциплінарна інтеграція дозволяє вивчити логічні зв'язки між різними дисциплінами і об'єднати їх в єдину систему, що забезпечує можливість розкрити одні й ті ж поняття повніше, заглиблюючи уявлення про них та закріплюючи знання і уміння їх використовувати.

ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ З ФАРМАКОГНОЗІЇ

Тюкіна В.М., Орлова Л.О., Шемчук О.А.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Фармакогнозія належить до навчальних дисциплін, які відіграють провідну роль у підготовці фахівців зі спеціальності «Фармація».

При викладанні курсу фармакогнозії у Коледжі НФаУ студенти спочатку освоюють теоретичний матеріал на лекційних та практичних заняттях, де широко використовуються наглядні посібники – гербарії лікарських рослин, їх фотографії, колекції зразків лікарської рослинної сировини, слайди, які максимально наближають студентів до сприйняття лікарських рослин в природних умовах.

З метою вдосконалення учбового процесу, студенти проходять фармакогностичну практику, яка є важливим етапом у закріпленні теоретичного матеріалу та практичних навичок з дисципліни. Велика перевага фармакогностичної практики перед іншими видами практик полягає в тому, що вона відкриває широкі можливості вивчення рослин в їх природному оточенні, бо проходить безпосередньо на базах ботанічних садів Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, Нікітського ботанічного саду у м. Ялта, фармакопейних ділянках Національного фармацевтичного університету.

На базах практики студенти знайомляться з історією ботанічного саду, вивчають асортимент лікарських рослин, що культивуються та основні агротехнічні умови вирощування ЛР. Практика у польових умовах дає змогу студентам одночасно досліджувати рослину та умови її існування і знаходити зв'язок між морфологічними ознаками рослин та особливостями їх місцезростання.

Студенти на практиці не пасивні спостерігачі, а активні учасники. Вони готують гербарії ЛР, проводять заготівлю ЛРС з урахуванням природоохоронних заходів та складають на кожен заготовлену рослину скорочену характеристику на основі отриманої впродовж практики інформації.

Досягти високого рівня знань і оволодіння практичними навиками можна лише при комплексному підході до вивчення лікарських рослин з використанням глибокого взаємозв'язку між окремими дисциплінами, такими як фармакологія, фармацевтична хімія, ботаніка, які допомагають в розкритті залежності фармакологічної дії лікарських рослин від їх хімічного складу.

Тому при вивченні рослин в природних умовах на базах практики студентам подається інформація не тільки про ботанічні особливості кожної рослини, умови її вирощування, заготівлю, зберігання ЛРС, але і про основні БАР, їх лікувальні властивості, що дійшли до нас з давніх часів та про сучасні препарати на основі ЛРС. Це максимально наближає студентів до їх практичної діяльності в аптечній мережі у подальшому.

Після фармакогностичної практики рослини, їх лікувальні можливості носять для студентів вже не абстрактну, а конкретну інформацію. Студенти стають спроможними орієнтуватись в схожих видах ЛР, відрізняти офіційні ЛР від неофіційних, розуміють як і чому використовують ЛР при лікуванні різних захворювань.

Фармакогностична практика стає стратегічним підходом до підготовки фахівця в галузі фармації. Вона вчить фармацевта дбати про здоровий спосіб життя як свого, так і пацієнта, допомагати людям, завдяки своїм знанням, адже в основу знань з ЛР закладені природні фактори зцілення людини.

Вона створює основу для подальшого більш поглибленого вивчення фармакогнозії, фармако-біологічних властивостей ЛР і їх застосування у науковій та народній медицині. Підіграє цю зацікавленість все зростаюча кількість на ринку України препаратів, до складу яких включені ЛР. Тим більше, що анотації до них часто носять досить обмежену кількість інформації.

Таким чином, фармакогностична практика має велике значення у формуванні особистості майбутнього фахівця фармації, піднімає рівень знань, духовно збагачує, надихає студентів до філософського ставлення до самого життя, в якому вони

у своїй практичній діяльності будуть неодноразово користуватися лікарськими препаратами рослинного походження.

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ

доц. Прокопенко Т.С., Горяча Л.О.

Коледж національного фармацевтичного університету

Професійно-практичне навчання студентів у коледжі НФаУ здійснюється відповідно до Галузевого стандарту вищої освіти і освітньої програми за напрямом підготовки «молодший спеціаліст фармації». Під практичним навчанням сьогодні розуміють як виробничу практику, так і практичні заняття із дисциплін професійного циклу.

Метою практичного навчання є формування у студентів умінь і навичок практичної роботи, що створює умови становлення професійної компетентності випускників. Тому актуальним є впровадження педагогічних технологій, які сприяють цьому процесу.

До таких технологій відносять проблемне навчання, основою якого є розв'язання проблемних ситуацій, що виникають в результаті організації викладачем взаємодії студента з пізнавальним об'єктом. Проблемне навчання передбачає вирішення ситуаційних задач практичного характеру, що сприяє формуванню у студентів як навичок практичної діяльності, так і активізує процеси мислення, формує здатність до самостійного аналізу та планування своїх дій. Чим тісніший зв'язок з практикою тих задач, що пропонуються для вирішення, тим краще вони завоюються студентом і сприяють практичному застосуванню теоретичних знань.

Проблемне навчання є особистісно-орієнтованою технологією. У технології особистісно-орієнтованого навчання особлива роль відведена педагогічному спілкуванню суб'єктів навчального процесу у вищій школі (викладачів та студентів). Технологія створює умови для розвитку навчально-професійної мотивації, надає навчання характеру співпраці, забезпечує досягнення мети та завдань професійної освіти, сприяє розвитку студентів. Гуманізація процесу освіти, урахування індивідуальних пізнавальних особливостей студента мотивують студента до саморозвитку, стверджують у його можливостях.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ

Рябченко В.О.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Провідною метою впровадження професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) в підготовку фахівців фармації Коледжу НФаУ є розвиток і вдосконалення фізичних якостей, рухових навичок та психофізіологічних функцій організму, до яких у процесі конкретної трудової діяльності пред'являються певні професійні вимоги. Згідно з провідною метою визначено такі основні завдання:

1. розвиток і вдосконалення фізичних якостей, необхідних для здійснення професійної діяльності фармацевта;
2. формування професійно важливих рухових умінь і навичок для максимального розширення рухових можливостей й рухового досвіду щодо засвоювання професії фармацевта;
3. удосконалення професійно значущих психофізичних функцій організму студентів, від яких залежить повноцінність засвоєння професії;
4. здійснення відновлювальної функції для груп м'язів, які беруть активну участь у професійній діяльності;
5. розвиток вольових якостей, які сприяють подоланню негативних емоційних станів у випадку появи втоми.

Під час підбору засобів ППФП щодо професії фармацевта необхідно керуватись такими загальними принципами:

1. Загальна витривалість досягається за допомогою вправ, які виконуються в помірному й середньому темпі, з тривалою роботою великих м'язових груп, активної діяльності всіх функцій організму.
2. Сила й силова витривалість розвивається в підсумку багаторазового виконання вправ, що потребують значного напруження м'язів, силових вправ на снарядах, піднімання ваги тощо.
3. Швидкісна витривалість формується шляхом виконання тривалих швидкісних вправ: багаторазове пробігання коротких відрізків, біг на дистанцію 200 – 400

м, пересування на лижах із застосуванням прискоренням на окремих відрізках, плавання у середньому й максимальному темпі.

4. Швидкість розвивається при виконанні швидкісних і швидкісно-силових вправ: біг на короткі дистанції (30 м, 60 м, 100 м); повторні пробігання відрізків 3x30 м, 2x60 м, 2x80 м; елементи спортивних ігор, стрибки, метання.

5. Спритність розвивається шляхом виконання складних за координацією вправ, які потребують швидкого переходу від одних точно узгоджених дій до інших за умов, що раптово змінюються: вправи на гімнастичних снарядах, акробатичні вправи, стрибки, подолання смуги перешкод тощо.

Окрім зазначених принципів із розвитку основних рухових якостей, слід виділити положення з розвитку психофізіологічних і суто професійних якостей. До перших можна віднести емоційну стійкість, сміливість, рішучість, ініціативність, винахідливість, наполегливість тощо. До других треба віднести здатність до певних дій на обмеженій площі діяльності: стійкість до перевантажень під час професійної діяльності; здатність до зміни температурних режимів роботи; здатність до оптимального розподілу й швидкого переключення уваги; просторове орієнтування тощо.

Аналіз професій, відзначених у Державній програмі, де розкривається зміст ППФП дозволяє розподілити цілі професійно-прикладної підготовки і засоби її реалізації (стосовно підготовки фахівців фармації) певним чином:

завдання ППФП: удосконалення швидкості окремих рухів і швидкості реакції; розвиток координації й точності рухів; підвищення статичної витривалості м'язів тулуба; удосконалення техніки рухових дій в умовах емоційного напруження; активне переключення з розумової праці на фізичну і навпаки;

засоби ППФП:

✓ гімнастика – вправи без предметів і з предметами, вільні вправи, вправи на гімнастичній лаві, вправи біля гімнастичної стінки, вправи на розвиток гнучкості і розтягування;

✓ спортивні ігри – баскетбол, волейбол, ручний м'яч;

✓ легка атлетика – рівномірний біг у повільному темпі від 6 до 20 хв, різноманітні стрибки, метання в ціль;

✓ атлетизм – силові вправи в парах; вправи з гантелями.

ЗНАЧЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ФАРМАЦІЇ

Горбаньов В.В.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Сучасні ринкові відносини вимагають від майбутнього фахівця фармації якісної практичної підготовки і уміння ініціативно вирішувати професійні завдання. Розв'язанню проблем поряд з фаховими дисциплінами сприяють суспільні та загальноосвітні дисципліни: історія України, всесвітня історія, історія медицини та фармації, основи філософських знань, соціологія, культурологія, політологія, основи правознавства та ін.

Перш за все вивчення студентами цих дисциплін сприяє формуванню наукового світогляду та навичок самостійного мислення, наукового уявлення про взаємозв'язок природних та спеціальних дисциплін, дозволяє підвищити загальнокультурний рівень сучасного фахівця, виховує гідність та відчуття необхідності фармацевтичної спеціальності.

Викладачі циклової комісії суспільних та загальноосвітніх дисциплін Коледжу НФаУ до кожної з цих дисциплін створити необхідне навчально-методичне забезпечення: робочі навчальні програми, тексти, лекції, матеріали для самостійної роботи студентів, плани семінарських занять, методичні вказівки, завдання для поточного та підсумкового контролю знань, підготовлено навчально-методичні комплекси. Така ґрунтовна методична база дає змогу урізноманітнювати форми і методи практичної підготовки сучасного фахівця фармації, поєднати теорію та практику.

В ході проведення лекційних та семінарських занять особлива увага приділяється міжпредметним зв'язкам для максимального охоплення специфіки тієї чи іншої спеціальності («Фармація», «Аналітичний контроль якості хімічних лікарських сполук», «Виробництво фармацевтичних препаратів»). Різноманітність здійснюваних форм навчально-виховної аудиторної та позааудиторної роботи стимулює розвиток пізнавальної активності студентів, сприяє згуртованості навчальних груп,

формує суспільнокорисний характер діяльності особистості, допомагає осолодіти досвідом соціальної поведінки.

Поглибити практичні знання з фаху студентам допомагають сучасні форми організації виховної роботи, тому традиційними і дуже популярними стали творчі та пошукові заходи, які проводяться протягом навчального року. Наприклад, тижні: національно-патріотичного та правового виховання, фізико-математичних дисциплін. Проводяться виховні заходи: «Моя майбутня професія фармацевт», «Молодь і право», «Дзвони пам'яті» та «Харків – місто моєї юності».

Таким чином викладачі суспільних та загальноосвітніх дисциплін безпосередньо чи опосередковано вносять свій вклад у підвищення якості практичної підготовки, фахових знань і умінь студентів Коледжу НФаУ, бо добре розуміють – мета всього педагогічного колективу єдина: підготувати висококваліфікованого, конкурентоспроможного спеціаліста – практика для фармації XXI століття.

ВИСОКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РІВЕНЬ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕХНІКА-ТЕХНОЛОГА – ГАРАНТІЯ ЯКОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ

Рижих В.І, Пасєвіна І.М.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Критерієм оцінки якості професійної підготовки спеціалістів середньої ланки є результати навчального процесу, рівень професійних знань і вмінь студентів. Викладачі, які працюють на спеціальності «Виробництво фармацевтичних препаратів» спрямовують свої зусилля на розробку сучасної методології освіти, не втрачаючи при цьому міцного національного ґрунту, що сприяє виробленню професійних знань і умінь, що були б конкурентоспроможними на національному ринку праці.

Виробнича практика – одна із форм навчання, невід'ємна складова процесу підготовки фахівців, основним завданням якої є якість практичної підготовки *техніків – технологів* з огляду набуття ними навичок практичної діяльності і майбутнього працевлаштування.

Всі види практик проводяться на оснащених відповідним чином сучасних підприємствах різних форм власності. Від якості виконання завдань у період практики залежить професійне становлення майбутнього фахівця.

Основним навчально-методичним документом, що визначає послідовність і зміст практики, є наскрізна програма, що складена викладачами коледжу згідно з вимогами ОКХ. Зміст всіх видів практики наводиться в робочих програмах, що складаються керівниками практики від Коледжу на основі наскрізної програми.

За підсумками технологічної практики студенти спеціальності «Виробництво фармацевтичних препаратів» щорічно проводять науково-практичну конференцію, на яку запрошуються представники промислових підприємств від баз практик. Майбутні фахівці готують дуже цікаві доповіді, поділяються враженням зі студентами молодших курсів.

Концепція розвитку фармацевтичної галузі, як невід'ємної частини системи охорони здоров'я, визначила пріоритетні напрямки національної політики у фармацевтичній сфері, які зосередженні насамперед, на виконання завдань, пов'язаних з забезпеченням населення України якісними, ефективними, безпечними лікарськими засобами. Провідна роль у реалізації концепції розвитку фармацевтичної галузі відведена вітчизняній фармацевтичній промисловості, продукція якої утримує провідні позиції на українському фармацевтичному ринку і впевнено виходить на закордонні ринки. Успіхи української фармацевтичної індустрії пов'язані з постійним впровадженням на підприємствах міжнародних норм та стандартів, перед усім, належної виробничої практики (GMP).

Реалізація вимог GMP на фармацевтичних підприємствах має здійснюватись кваліфікованим персоналом, який розробляє і впроваджує на практиці систему забезпечення якості лікарських засобів. Сучасний етап розвитку фармацевтичної галузі вимагає впровадження якісно нового підходу до підготовки висококваліфікованих спеціалістів для індустрії. Фармацевтична промисловість має гостру потребу у забезпеченні кадрами, які володіють фундаментальними знаннями як у галузі хімії, фізики, біології, фармації, так і сучасними підходами до менеджменту якості лікарських засобів, правил та норм GMP, фармацевтичної розробки, промислової технології лікарських препаратів.

Суворі норми належної виробничої практики диктують повагу до винятково важливих правил бездоганного та високо професійного процесу виробництва ліків.

Для стабільної роботи та розвитку фармацевтичні та мікробіологічні підприємства потребують притоку кваліфікованих фахівців, які можуть створювати нове

прогресивне обладнання, проектувати технологічні лінії, цехи та заводи, експлуатувати обладнання, займатись науковими дослідженнями, створювати сучасні наукоємні технології.

ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК РІЗНОВИД ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Глинський В.В.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Принцип органічного зв'язку фізичного виховання з практикою трудової діяльності найбільш конкретно втілюється у професійно-прикладній фізичній підготовці. Хоча цей принцип поширюється на всю соціальну систему фізичного виховання, саме в професійно-прикладній фізичній підготовці він знаходить своє специфічне вираження. Відомо, що результативність професійної праці істотно залежить, крім іншого, від спеціальної фізичної підготовленості, яка досягається шляхом систематичних занять фізичними вправами, адекватними в певному відношенні вимогам, що пред'являються до функціональних можливостей організму професійною діяльністю та її умовами. Ця залежність отримує наукове пояснення у світлі поглиблення уявлень про закономірності взаємодії різних сторін фізичного та загального розвитку індивіда в процесі життєдіяльності.

Досвід практичного використання цих закономірностей і привів у свій час до становлення особливого різновиду фізичного виховання – професійно-прикладної фізичної підготовки (далі скорочено – ППФП).

Необхідність подальшого вдосконалення та впровадження ППФП у систему освіти і сферу професійної праці визначається головним чином наступними причинами та обставинами:

1) час, що витрачається на освоєння професії і досягнення професійної майстерності в ній продовжують залежати від рівня функціональних можливостей організму, що мають природну основу, від ступеня розвитку фізичних здібностей індивіда, різноманітності та досконалості набутих ним рухових умінь і навичок;

2) нормальний фізичний стан, без якого не мислиться здоров'я та ефективне функціонування, залишається найважливішою передумовою продуктивності професійної праці;

3) зберігається проблема попередження ймовірних негативних впливів професійної праці та її умов на фізичний стан працюючих;

4) перспективні тенденції загальносоціального та науково-технічного прогресу не звільняють людину від необхідності постійно вдосконалювати свої діяльнісні здібності, а їхній розвиток, в силу природних причин, невіддільний від фізичного вдосконалення індивіда.

В даний час ППФП студентів до високопродуктивної праці здійснюється за наступними напрямками:

– оволодіння прикладними вміннями і навичками, які є елементами окремих видів спорту;

– акцентоване виховання окремих фізичних і спеціальних якостей, особливо необхідних для високопродуктивної праці в професії;

– придбання прикладних знань (знань та умінь застосування засобів фізичної культури і спорту в режимі праці та відпочинку з урахуванням мінливих умов праці, побуту та вікових особливостей та ін.).

Перше з напрямків пов'язане з проблемою навчання рухам, друге – з вихованням фізичних (рухових) і спеціальних якостей, третє – з придбанням прикладних знань із використанням засобів фізичної культури в режимі праці та відпочинку.

В даний час визначилося кілька форм ППФП в системі фізичного виховання, які можуть бути згруповані за наступним принципом: навчальні заняття, самостійні заняття, фізичні вправи в режимі дня, масові оздоровчі, фізкультурні і спортивні заходи. Кожна з цих груп має одну або декілька форм реалізації ППФП, які можуть бути вибірково використані або для всього контингенту студентів, або його частини.

ППФП студентів на навчальних заняттях проводиться у формі теоретичних і практичних занять.

Високої ефективності при вихованні професійно-прикладних фізичних якостей можна досягти за допомогою дуже різноманітних засобів фізичної культури і

спорту. При цьому застосовуються в процесі ППФП спеціальні прикладні вправи – це ті ж звичайні фізичні вправи, але підібрані й організовані в повній відповідності з її завданнями.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З АНАЛІТИЧНОЇ ХІМІЇ

Новак Н.Ю.

Коледж Національного фармацевтичного університету

Студенти навчаються в академічних групах, тому їм належить вирішальна роль у формуванні світогляду, набутті знань, формуванні різноманітних навичок студентів і засвоєнні академічних знань. Студенти більш або менш однорідні за віком, трудовою діяльністю (навчання), рівнем освіти й життєвого досвіду [3], тому при роботі зі студентськими групами викладач має справу в основному з групами однолітків.

Важливість ролі академічної групи як колективу у формуванні особистості неодноразово ставала об'єктом дослідження соціологів, психологів і педагогів. Люди не можуть існувати без колективних об'єднань – спільностей і громад, які зберігаються впродовж тривалого часу. Цю тенденцію зумовлено біологічною взаємозалежністю людей, перевагами співробітництва й поділу праці з метою виживання порівняно із зусиллями окремих індивідів, а також винятковою здатністю людей взаємодіяти на основі символічної комунікації [4].

У процесі роботи на практичних заняттях з аналітичної хімії студенти здебільшого мають працювати також у мікрогрупах. Використовуючи поняття «мікрогрупа» маємо на увазі підгрупу студентів у складі академічної групи, утворену з метою виконання певного спільного завдання, яка може бути сформована як за бажанням студентів, так і формуватися викладачем. Робота у мікрогрупах передбачає організацію спільних дій, що є причиною активізації навчально-пізнавальних процесів; взаємне збагачення студентів групи; розподіл початкових дій; комунікацію, пізнавальне спілкування; обмін способами вирішення завдання; взаєморозуміння, яке диктується характером залучення студентів до спільної діяльності; рефлексію, через яку формується ставлення до власних дій і забезпечується їх корекція. Спільна діяльність студентів є колективним, груповим, індивідуальним пізнанням і по-

повненням знань, уміннями користуватися ними в подальшій навчальній і практичній діяльності [1].

Однак, важливо зазначити, що існують різні підходи до організації роботи студентів у групі під час виконання лабораторної роботи з аналітичної хімії. Важливо при цьому враховувати, що для груп студентів особливе значення для досягнення ефективності у їх роботі на практичних заняттях має об'єднання на основі студентських інтересів, які тільки починають формуватися. І головними з них є інтереси поточного навчання [2]. Л. Голодюк виділяє також ефективне поділення студентів на пари під час роботи на практичних заняттях, а саме: *статичну, динамічну й варіаційну*.

Статична пара. Спільна робота студентів, які сидять за однією партою. Така пара формується за бажанням студентів. У цій парі студенти постійно міняються ролями студента й викладача. Вони як навчають один одного, працюючи в режимі «взаємодопомоги», так і контролюють один одного, працюючи в режимі «взаємоконтролю». Статична пара є одним із найефективніших механізмів, що забезпечує регулярне спілкування студентів, і відповідно підвищує мовну й розумову активність кожного з них. Наприклад, робота у статичній парі виявлялась при взаємному опитуванні студентів а також у виконанні лабораторних завдань з кількісного аналізу. На початку занять важливо утворювати статичні пари аби надати змогу студентам спочатку пристосуватися до нових видів роботи, завдань, темпів навчання. У цих парах відзначають більш динамічну роботу над запропонованими завданнями; студенти легко йдуть на контакт із викладачами. Спостерігають також спрацьованість, відсутність конфліктів, суперечок.

Динамічна пара або варіаційна пара. Для роботи в групу об'єднуються чотири студенти, які сидять за сусідніми партами або формуються викладачем. Спільне завдання по виконанню лабораторної роботи розподілялося між членами групи. Виникає ситуація колективної взаємодії усіх членів групи, що дає можливість кожному учаснику процесу опрацювати отримане завдання практичної роботи. Робота в такій парі завжди завершується спільною діяльністю групи щодо узагальнення й систематизації вивченого матеріалу. Вони опитують й відповідають один одному. Варіаційні та динамічні пари є одним із видів колективного навчання.

Робота в мікрогрупах, динамічній і варіаційній парах демократична за своїм змістом, адже умови однакові для всіх. Завдяки цьому студенти стають досить компетентними у своїй частині завдання, можуть успішно навчати інших, контролювати, незалежно від рівня загальної підготовки [1].

Література

1. Голодюк Л. Як навчити учнів спілкуватися на уроці / Л. Голодюк // Рідна школа. – 2001. – № 9. – С. 35-37.
2. Наставники студентів : [метод. рекомендації кафедрам і наставникам студентських академічних груп / сост. И. И. Кобыляцкий]. – Одеса: Одеський гос ун-т імені І. І. Мечникова, 1984. – 64 с.
3. Секун В. И. Індивідуально-психологічні особливості і взаимоотношення студентів. (Опыт социально-психологического исследования) / В. И. Секун. – Минск : Вышэйш. школа, 1976. – 188 с.
4. Смелзер Н. Соціологія / Н. Смелзер; [пер.с англ]. – М. : Феникс, 1994. – 688 с.

ЗМІСТ

Інноваційна модель співпраці Українського Аптечного Холдингу та Національного фармацевтичного університету з питань професійно-практичної підготовки фахівців фармації	
<i>Курбанова О.А.</i>	3
Програма стажувань як практична підготовка спеціалістів фармації	
<i>Шендерей Т.О.</i>	4
Від шкільної лави до фахівця фармації. Роль практичних навичок у формуванні провізора	
<i>Гриценко С.В., Гриценко О.А., Губанова М.Є., Іваніцева І.С.</i>	6
Виробнича практика як основа професійного успіху	
<i>доц. Огарь С.В., Барковська О.Я.</i>	7
Дослідження думки фахівців практичної фармації стосовно якості теоретико-практичної підготовки магістрів в фармації в Національному фармацевтичному університеті	
<i>проф. Котвіцька А.А., доц. Кубарева І.В., Кононенко О.В.</i>	9
Analysis of the practice of pharmacy drug technology	
<i>Dubovska I.S.</i>	11
Маркетинговые исследования потребительских предпочтений при выборе аптечных учреждений и лекарственных препаратов	
<i>проф. Мнушко З.Н., проф. Пивень Е.П., Растворова В.Ю.</i>	12
Управленческий опыт, полученный студентом специальности Менеджмент организации, в компании «САН ИнБев» во время прохождения практики	
<i>Кирилюк В.А., доц. Васильев С.В.</i>	15
Виробнича практика. Проблеми та перспективи	
<i>проф. Тихонова С.О., доц. Зубченко Т.М., Мамай Н.М.</i>	17
Навчально-польова практика з фармацевтичної ботаніки в умовах кредитно-модульної системи	
<i>доц. Гонтова Т.М., доц. Гапоненко В.П.</i>	19
Практика по промышленной технологии лекарств на ФФ «Дарница»	
<i>Атдаев К., Шум Н.</i>	20
Виробнича практика з клінічної лабораторної діагностики – основа майбутнього успіху фахівця	
<i>проф. Залюбовська О.І., проф. Березнякова М.Є., проф. Литвинова О.М., доц. Зленко В.В., доц. Карабут Л.В.</i>	21
Досвід практичної апробації протоколів провізора (фармацевта) при проходженні виробничої практики з клінічної фармації	
<i>доц. Місюрьова С.В., доц. Пропіснова В.В., Баглай Т.О.</i>	22
Виробнича практика з клінічної фармакології: аналіз та обговорення результатів 2012 р.	
<i>доц. Отрішко І.А., Бондарчук І.С., Матіяш О.М.</i>	24
Фармінформація і фармацевтична опіка»: від навчальної практики до практичної діяльності клінічного провізора	
<i>доц. Семенов А.М., Васильєва А.О., Рабоча А.А.</i>	26
Контроль качества успокаивающей микстуры	
<i>доц. Кизь О.В., Стойко О.А.</i>	28
Контроль качества мягкой лекарственной формы, содержащей метамизол натрия натриевую соль	
<i>доц. Кизь О.В., Коростылева Е.А.</i>	30

Особливості проходження стажування студентами спеціальності «Адміністративний менеджмент»	
<i>проф. Карамішев Д.В., доц. Чухно І.А., доц. Васильєв С.В., доц. Кононов І.О.</i>	31
Особенности прохождения производственной практики по менеджменту и маркетингу в фармации в аптеке № 181 ЧАО «Ліки Кіровоградщини»	
<i>доц.Кобець М.Н., Коренева А.С.</i>	33
Організація виробничої практики студентів НФаУ в КПОЗ «Центральна районна аптека № 63»	
<i>доц.Кобець Ю.М Хомутова К.О.</i>	34
Проходження виробничої практики з менеджменту та маркетингу у фармацевції в КПОЗ «Аптека № 195»	
<i>доц.Кобець М.М., Крапивна Ю.О.</i>	36
Реалізація програми виробничої практики з мікробіології, вірусології і імунології з мікробіологічною діагностикою в структурі підготовки бакалавра з лабораторної діагностики	
<i>проф. Філімонова Н.І., доц. Трух В.С., доц. Кордон Т.І.</i>	37
Основные аспекты реализации программы производственной практики по организации и экономике фармации	
<i>проф. Немченко А.С., доц. Корж Ю.В., Сейиткулиев Керим</i>	39
Педагогічна практика аспірантів – передумова становлення особистості викладача	
<i>проф. Кайдалова Л.Г., доц. Щокіна Н.Б.</i>	41
Педагогічна практика – важлива складова підготовки магістрантів до майбутньої викладацької діяльності	
<i>доц. Лутаєва Т.В., викл. Сабатовська І.С.</i>	42
Переддипломна практика випускників спеціальності технологія фармацевтичних препаратів і труднощі при її проходженні	
<i>доц. Кухтенко О.С., Халімовська К.В.</i>	44
Особливості та перспективи сучасної практичної підготовки магістрів спеціальностей «Економіка підприємства» та «Логістика»	
<i>проф. Посилкіна О.В., доц. Сагайдак-Нікітюк Р.В., Деркач Н.Ю.</i>	45
Производственная практика по менеджменту и маркетингу в фармации как составляющая практической подготовки специалиста	
<i>проф. Котвицкая А.А., ас. Мазурец С.И., Лелях А.В.</i>	47
Практика застосування готових лікарських форм при приготуванні екстемпоральних засобів	
<i>доц. Данькевич О.С., Гончарова А.І.</i>	49
Анализ производственной деятельности ЦРА № 216 г. Енакиево	
<i>доц. Орловецкая Н.Ф., Курочкин С.С.</i>	50
Экстемпоральной рецептуре быть!	
<i>доц. Орловецкая Н.Ф., Лыткин Д.В.</i>	51
Новое в производственной практике по аптечной технологии лекарств	
<i>ас. Толочко Е.В., Пилявская Ю.Г.</i>	52
Short review: compounding practice in zambia pharmacy	
<i>prof. T.G. Yarnykh, as. M.V. Buryak, A. Tattis</i>	53
Навчальна практика з фармакогнозії для вітчизняних студентів 3 курсу, як перевірка здобутих вмінь та навичок	
<i>проф. Хворост О.П., доц. Сидора Н.В.</i>	54

Проведення виробничої практики з фармакогнозії для студентів 3 курсу іноземного факультету <i>доц. Сидора Н.В., доц. Бойнік В.В.</i>	55
Перший досвід проведення виробничої практики з фармакоеконіміки у студентів заочної форми навчання спеціальності «Клінічна фармація» <i>проф. Яковлева Л.В., проф. Бездітко Н.В., проф. Кузнєцов І.Е., доц. Герасимова О.О.</i>	56
Сучасні підходи до організації навчальної ознайомчої медичної практики <i>проф. Кіреєв І.В., доц. Рябова О.О., доц. Жаботинська Н.В., доц. Каиута В.Є.</i>	58
Роль навчальної ознайомчої медичної практики в підготовці майбутнього провізора <i>проф. Кіреєв І.В., доц. Рябова О.О., доц. Жаботинська Н.В., доц. Каиута В.Є.</i>	59
Особенности анализа гомеопатических лекарственных форм <i>доц. Бурьян А.А, Сердюк Д.В.</i>	60
Особливості проходження практики з фармацевтичної хімії на базі аптеки № 195 м. Харкова <i>доц. Бур'ян Г.О., Блохивець М.Ю.</i>	62
Новые педагогические технологии обучения и их связь с улучшением конкурентоспособности выпускников колледжа НФаУ на рынке фармацевтических услуг <i>Егорова А.И.</i>	64
Професійно-прикладна фізична підготовка майбутніх фахівців фармації у системі ВНЗ <i>Зеленський Р.М.</i>	66
Методичне забезпечення практичної роботи студентів з дисципліни «Організація та економіка фармації» <i>Вершкова І.В., Крикля В.В., Мартинова О.В, Цихманова І.В.</i>	68
Міждисциплінарні зв'язки у процесі професійної підготовки сучасного фахівця фармації <i>Гузєва В.В., Гаврилова Н.Б., Кійко І.В.</i>	70
Професійно-практична підготовка фахівців фармації з фармакогнозії <i>Тюкіна В.М., Орлова Л.О., Шемчук О.А.</i>	71
Проблемне навчання у підготовці фармацевтичних фахівців <i>доц. Прокопенко Т.С., Горяча Л.О.</i>	73
Фізичне виховання в системі професійно-прикладної підготовки фахівців фармації <i>Рябченко В.О.</i>	74
Значення суспільних та загальноосвітніх дисциплін для підвищення якості практичної підготовки сучасного фахівця фармації <i>Горбаньов В.В.</i>	77
Високий професійний рівень практичної підготовки техника-технолога – гарантія якості вітчизняних лікарських препаратів <i>Рижих В.І, Пасєвіна І.М.</i>	78
Професійно-практична фізична підготовка як різновид фізичного виховання <i>Глинський В.В.</i>	80
Організація роботи студентів на практичних заняттях з аналітичної хімії <i>Новак Н.Ю.</i>	82

Серія «Наука»

**ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ
ФАРМАЦІЇ ТА ЇЇ ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
У ФОРМАТІ «НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ – ПРАЦЕДАВЦІ»**

Матеріали конференції
за підсумками практики студентів НФаУ

19 квітня 2013 року
м. Харків

Відповідальний за випуск *О. М. Котенко*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 5,5. Тираж 100 пр. Зам. № 10/13.

Національний фармацевтичний університет
вул. Пушкінська, 53, м. Харків, 61002

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серії ДК № 3420 від 11.03.2009.

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В.В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Запис № 2480000000106167 від 08.01.2009 р.

61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (057) 778-60-34.

e-mail:bookfabrik@rambler.ru